

altın tohumlar

katma değerli tarım

FINDIK

M A Y I S 2 0 2 5

FINDIK

Açılış Konuşması

Ahmet Bülent KASAP
İSTİB Meclis Başkanı

Moderatör

İsmail ŞEN
İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı

Konuşmacılar

Dr. Yusuf BİLGEN
Findik Araştırma Enstitüsü Müdürü

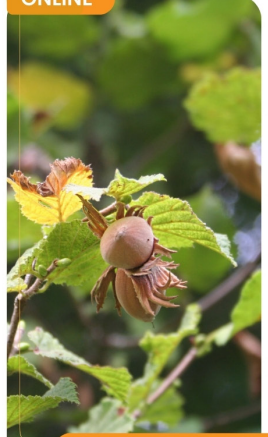

Mustafa GÜR
Findik Üreticisi

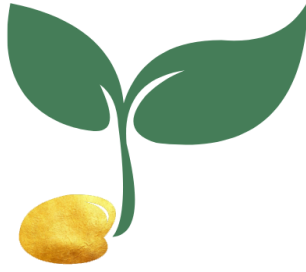

Çetin TOPALOĞLU
İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi

ONLİNE

22 Nisan 2025 Salı - 14:30

altın tohumlar

katma değerli tarım

FINDIK

MAYIS 2025

İstanbul Ticaret Borsası Yayınları

ALTIN TOHUMLAR PROJESİ
“FINDIK”

ISBN: 978-625-97402-9-4

Genel Koordinatör
İbrahim Eroğlu

Yayın Yönetmeni
İsmail Şen

Yayın Kurulu:
**Aleyna Satu Yurtseven, Erkan Çelik, Hakan Kopuz,
Sebahattin Özkurt, Şeyda Soykan,
Yunus Emre Çillioğlu**

Tasarım
Gökhan Yıldırım

E-Kitap

Mayıs 2025

İÇİNDEKİLER

BAŞKAN SUNUŞ	7
ALTIN TOHUMLAR PROJESİ	8
Ahmet Bülent Kasap İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı	10
Dr. Yusuf Bilgen Findık Araştırma Enstitüsü Müdürü	13
Mustafa Gür Findık Üreticisi	16
Çetin Topaloğlu İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi	20
SORU - CEVAP	24
BASIN YANSIMALARI	52

TOPLANTILARIMIZI **QR KODLARI** OKUTARAK İZLEYEBİLİRSİNİZ.

NASIL **BADEM**
YETİŞTİRİCİSİ
OLUNUR?

NASIL **ANTEP**
FISTIĞI YETİŞTİRİCİSİ
OLUNUR?

NASIL **CEVİZ**
YETİŞTİRİCİSİ
OLUNUR?

NASIL
YABAN MERSİNİ
YETİŞTİRİCİSİ OLUNUR?

NASIL
AHUDUDU
YETİŞTİRİCİSİ OLUNUR?

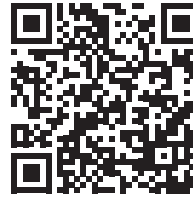
NASIL
SAFRAN
YETİŞTİRİCİSİ OLUNUR?

NASIL
KEKİK
YETİŞTİRİCİSİ OLUNUR?

TRABZON
HURMASI

FINDIK

BAŞKAN SUNUŞ

Tarımsal üretim, yerleşik hayata geçilmesi dâhil, tarih boyunca toplumların ekonomik ve sosyal kurum ve kurallarını belirleyen faktörlerden biri olmuştur. Bugün yaşadığımız dünyanın temelleri, daha doğrusu tohumları tarımla atılmıştır. Yani tarım sadece insanların gıda ihtiyacını karşılamaz, aynı zamanda uygarlığımızın yükseldiği zemini de oluşturur.

Tarım aynı zamanda, savunmayla birlikte, binlerce yıl boyunca teknolojik gelişmenin de en önemli motivasyon kaynağı olagelmıştır. Daha kaliteli ve daha çok ürün almak için geliştirilen teknolojiler kartopu misali büyümüş, tarım dışındaki alanları da etkilemiş, değiştirmiş geliştirmiştir. Tarımsal teknolojiler, özellikle tohum ıslahları, yeni ve daha değerli ürünlerin ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Bu değerli ürünler üreticilerine daha çok kazandırmış, refahlarını artırmıştır.

Günümüzde de tarım açısından büyük bir değişiklik yok... Binlerce yıldır olduğu gibi tarım ve gıda yine en stratejik konular... Kaliteli, yüksek katma değerli ve çok tarımsal hâsıla elde eden toplumlar sürdürülebilir refaha diğerlerinden daha yakındır.

Bu düşüncelerle, İstanbul Ticaret Borsası olarak “Altın Tohumlar Projesi” başlattık. Bu projeyi hayata geçirirken, Türk tarımının gelişimine katkı sağlamayı, verimli ve etkin tarımsal üretimi yaygınlaştırmayı hedefliyoruz.

Bu kitap, Altın Tohumlar 2025 serisinin üçüncü toplantısının sonuçlarını içeriyor ve fındık üretimi konusunda temel bilgileri edinmek isteyenlere yardımcı olmayı hedefliyor.

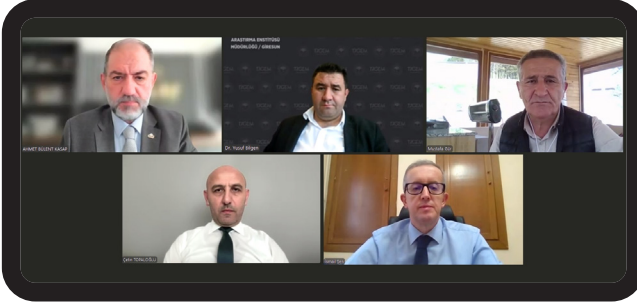
Sektörlerimize, iş dünyamıza, ülkemize ve milletimize hayırlı olması dileklerimizle “Fındık” başlıklı toplantımızın sonuçlarını ilginize sunuyoruz.

ALİ KOPUZ

İSTİB YÖNETİM KURULU BAŞKANI

TOPLANTI ADI ALTIN TOHUMLAR PROJESİ FINDIK

TOPLANTI TARİHİ 22 NİSAN 2025 / 14.30

AÇILIŞ KONUŞMASI

Ahmet Bülent Kasap, İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı

MODERATÖR

İsmail Şen, İstanbul Ticaret Borsası Genel Sekreter Yardımcısı

KATILIMCILAR

- **Dr. Yusuf Bilgen**
Findık Araştırma Enstitüsü Müdürü
- **Mustafa Gür**
Findık Üreticisi
- **Çetin Topaloğlu**
İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi

Moderatör İsmail Şen: Tüm katılımcılarımız saygıyla selamlıyor, bugünkü toplantımızı başlatıyorum. Şimdi açılış konuşmalarını yapmak üzere söz İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap'a bırakıyorum.

Ahmet Bülent Kasap

İstanbul Ticaret Borsası
Meclis Başkanı

İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Bülent Kasap

Saygıdeğer Katılımcılarımız, Değerli İzleyiciler ve Basın Mensupları, Sizleri saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

İstanbul Ticaret Borsası olarak, tarımsal üretimde katma değerli ürünlerin payının artışına katkı sağlamak amacıyla geçen yıl düzenlemeye başladığımız “Altın Tohumlar” toplantılarımıza hoş geldiniz.

Bugün fındığı konuşacağız...

Aramızda konuşmacı olarak, bu konunun uzmanı değerli isimler bulunuyor.

- Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen'e,
- Fındık Üreticisi Mustafa Gür'e,
- Ve İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu'na hoş geldiniz diyor, katılımlarından dolayı teşekkür ediyorum.

Tarım insanlık tarihinin en eski ve aynı zamanda da en stratejik ekonomik faaliyetidir. İnsanları beslemek gibi bir işlevi olduğu için tarım,

bugün de öneminden hiçbir şey kaybetmiyor... Bilakis giderek artıyor. Çünkü beslenmesi gereken insan sayısı artıyor. Bu insanların refah beklentileri yükseliyor. Bir taraftan da iklim değişikliği nedeniyle tarımsal hasıla üstündeki tehdit büyüyor. İşte tüm bu nedenlerle tarımsal faaliyetlerde teknolojinin, verimliliğin ve katma değerın önemi artıyor...

Bugün ele alacağımız fındık, ülkemizin dünya üretiminde açık ara lider olduğu bir ürün... Ancak bu liderlik bizi rehavete sürüklememeli... Çünkü liderliğimiz tehdit altında. Tehdit altında, çünkü bahçelerimiz eski usul ve bakımsız, tehdit altında, çünkü ağaçlarımız yaşlı, Tehdit altında, çünkü fındık üreticisinin ana gelir kaynağı tarım değil. Tehdit altında çünkü, bizim çok gerimizden gelen ve bizimkilerle kıyaslandığında devasa alanlarda, yüksek teknolojik üretimler yapan ABD'nin üretimi her yıl katlanıyor.

Türkiye'de fındığı yan gelir olarak gören üreticilerimiz, ne yeterince emek sarf ediyor ne de gereğince yatırım yapıyor... Meclis üyemiz Çetin Topaloğlu bu konuyu toplantılarımızda sık sık vurguluyor.

Büyük şehirlerden hasat için gelip, bir yıldır uğramadığınız bakımsız bahçelerde fındıkçılık yaparsanız potansiyel hasılanın çok altında kalırsınız. Kendisi bu konuda ayrıntılı olarak konuşacaktır. Fındığın sorunu bununla sınırlı değil tabii... Kahverengi kokarca böceği, giderek büyüyen etkisiyle zirai don, rekolte dengesizliklerinin tetiklediği oynak fiyatlar, ve tabii fındığın katma değerli mamullere dönüşmesi için gerekli yatırımların azlığı, hep bugün konuşacağımız konular...

Bugün konuşmacılarımızın bu konulardaki düşüncelerini dikkatle dinleyeceğim. Çünkü fındık gibi altın değerindeki bir ürünün kıymetinin kaybolması tehlikesine karşı çözümler önereceklerine inanıyorum...

İsmail Şen: Bizde teşekkür ederiz sayın başkanım. İlk sözü Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Doktor Yusuf Bilgen'e vermek istiyorum. Sayın Bilgen bize kısaca fındık mahsulüyle ürünüyle ilgili kısa bir bilgi

verirseniz, ardından fındıkçılığın sorunlarıyla ilgili ve bu sorunlara enstitünüzün çözüm önerileriyle yaptıklarıyla ilgili birkaç soru soracağım. Buyurun efendim.

Dr. Yusuf Bilgen

Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü

Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen

Merhabalar, öncelik olarak dünyada yaklaşık 1.100.000 hektar alanda, yıllık ortalama 1.200.000 ton fındık üretimi yapılmaktadır. Bu veriler, 2019 ile 2023 yılları arasındaki ortalama değerlere dayanmaktadır. Fındık üretimi genellikle yazları mutedil olan, büyük su kütlelerine örneğin okyanus ve deniz kıyılarına yakın bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Özellikle Karadeniz kıyısında bulunan ülkeler ön plana çıkmaktadır. Bu ülkelerin başında Türkiye gelmekte olup, onu İtalya, İspanya, Amerika Birleşik Devletleri (Pasifik Okyanusu kıyısı), İran ve Azerbaycan (Hazar Denizi kıyısı) takip etmektedir.

Son dönemde dünyada şöyle bir algı oluştu: “Türkiye’nin fındık üretimindeki payı azalıyor.” Evet, bu doğrudur; ancak bu azalma sadece oransal bir azalmadır. Gerçekte Türkiye’nin üretim alanı artmıştır. Bundan 10 yıl önce Türkiye’nin üretim alanı yaklaşık 650.000 hektar iken, bugün bu rakam 750.000 hektara ulaşmıştır. Yani son 10 yılda 100.000 hektarlık bir artış söz konusudur. Karşılaştırma yapmak gerekirse, en yakın rakibimiz olan İtalya’nın toplam fındık üretim alanı 100.000 - 120.000 hektar civarındadır. Türkiye’nin son 10 yılda eklediği üretim alanı, neredeyse İtalya’nın toplam üretim alanına denktir.

Geçtiğimiz günlerde sosyal medyada “Bir şirket 1,5 milyon fındık ağacı dikti, tehdit oluşturuyor” gibi haberler çıktı. Ancak bu miktar, sadece yaklaşık 2.000 hektara karşılık geliyor. Oysa Türkiye sadece son 5 yılda 40.000 hektarlık yeni fındık dikim alanı oluşturdu. Bu rakam, o haberlerde bahsedilen alanın 20 katıdır.

Amerika Birleşik Devletleri de fındık üretimi yapmaktadır. 5 yıllık ortalama üretimleri 64.000 ton civarındadır. Son yıllarda ciddi bir atılım yaptılar, ancak ABD’deki üretim hâlâ kendi iç tüketimini karşılamaya yetmemektedir. ABD’de sert kabuklu meyve tüketiminde badem ve ceviz ön plandadır. Bunun nedeni, fındık üretiminin sınırlı olmasıdır.

Özetle, Türkiye hâlâ dünya fındık üretiminde %63’lük bir paya sahiptir. Dünya üretiminin üçte ikisini tek başına Türkiye karşılamaktadır.

Amerika, Doğu Fındık Yanıklığı (EFB) hastalığına dayanıklı çeşitler geliştirmiştir ve bu gelişme üretim artışına katkı sağlamıştır. Benzer şekilde Azerbaycan, Gürcistan ve Şili de üretimlerini artırmaya çalışmaktadır. Ancak bu ülkeler Türkiye için büyük bir tehdit oluşturacak seviyede değildir. Türkiye’nin öncelikli yapması gereken; mevcut üretimin kalitesini korumak ve artırmaktır. Özellikle: Aflatoksin sorunu Türkiye’de sanayici ve araştırmacılar tarafından büyük ölçüde aşılmıştır. Bu konuda ciddi bir problem bulunmamaktadır. En önemli konular; kültürel bakım, hastalık-zararlılarla mücadele ve işleme sanayisindeki kayıpların azaltılmasıdır. Uygun bakım uygulamaları (budama, gübreleme vb.) ile üretimde en az %30-40 verim artışı sağlanabilmektedir. Hatta bu oran daha da yükselebilmektedir. Bugün itibarıyla Türkiye’de 750.000 hektarlık alanda fındık üretimi yapılmaktadır. Bu üretimin %92’si; Ordu, Giresun, Trabzon, Sakarya, Samsun ve Düzce illerinde gerçekleşmektedir. Bu bölgelerde yapılacak bakım ve verimlilik artışlarıyla, Türkiye’nin üretimi rahatlıkla 1 milyon tonu geçebilir.

İsmail Şen: Daha sonra yeniden gündeme getireceğim bir konu var: Asıl tehdit, sadece dikim alanlarının büyüklüğüyle ilgili değildir. Asıl mesele, verimlilik farklarının çok yüksek olmasıdır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye arasında, ya da İtalya ile Türkiye arasında ciddi anlamda verim farkları mevcuttur. Evet, bugün dünya fındık

üretiminin %64'ünü biz gerçekleştiriyoruz. Ancak geçmişte bu oran %90'ların üzerindeydi. Şu anki tablo, bizim aleyhimize değişmektedir. Üstelik bu durum, Türkiye'de fındık dikim alanları artmış olmasına rağmen gerçekleşmektedir. Bu bağlamda, size şu soruyu yönelteceğim: Verimliliğin artırılması konusunda ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz? Öte yandan, siz az önce şunu ifade ettiniz: "Uygun bakım ve modern teknikler uygulandığında verimlilik en az %30 artar."

Dr. Yusuf Bilgen: Minimum %30 artar.

İsmail Şen: Peki, maksimum verim artışı ne kadar olabilir?

Dr. Yusuf Bilgen: Uygun gübreleme ve bakım uygulamaları ile fındık üretiminde maksimum %100'e varan verim artışları sağlamak mümkündür. Bu artış özellikle bahçelerin yenilenme sürecinde belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, şahsi olarak yürüttüğüm bir adaptasyon çalışmasında, bazı fındık çeşitlerinin farklı lokasyonlardaki performanslarını gözlemledim. Bu çalışmalarda, dekara 350 kilogram verimi rahatlıkla görebiliyoruz. Buna karşın, Türkiye'nin özellikle Doğu Karadeniz bölgesindeki mevcut fındık bahçelerinde ortalama verim, yaklaşık 84 kilogram civarındadır. Bazı yıllarda bu rakamın 64 kilografa kadar düştüğü de olmuştur.

İsmail Şen: Ortalamanın %400 üstünde verim aldığınız yerler var böyle anlıyorum doğru mu?

Dr. Yusuf Bilgen: Evet. Yeni dikilip söküldüğünde 300 kiloyu görebiliyorsunuz.

İsmail Şen: Peki, çok teşekkür ederim. Tekrar döneceğim size Mustafa Bey size birkaç soru sormak istiyorum. Öncelikle kendinizi bize bir tanıttın. Ne kadar zamandır ve ne kadar büyüklükte arazilerde fındık üretiyorsunuz? Fındıkla ilgili maceranızı bir dinlemek istiyorum. Buyurunuz.

Mustafa Gür

Fındık Üreticisi

Fındık Üreticisi Mustafa Gür

Ordu Gököy doğumluyum. 1973 doğumluyum. 100 küsur dönüm yerde fındık üretiyorduk kardeşimin birine yeri verdik şu anda 70 dönümde fındık üretiyorum. Babadan kendim muhasebeciyim ama çiftçilik yapıyorum. Aşağı yukarı 20-25 yıldan beri fındık üzerinde yoğunlaştık. Tarım il müdürlüğünün mühendislerinden, fındık fabrikalarının mühendislerinden destek alıyoruz.

İsmail Şen: Bahçeniz yeni mi?

Mustafa Gür: Yenilemeye uğraşıyoruz. Karadeniz Bölgesi'nde eğimli ve engebeli arazi şartları, fındık bahçelerinin yenilenmesini ve mekanizasyonu zorlaştırmaktadır. Bu nedenle bizler, alan yenilemesini doğrudan söküm ve yeniden dikimle değil, bakım yoluyla gençleştirme stratejisiyle gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Şahsen bu yöntemi başarıyla uyguladım.

Bulunduğum rakım 810 metre olmakla birlikte, 1050 metreye kadar çıkan arazilerimizde de fındık üretimi yapmaktayız. Bilindiği üzere fındık için ideal rakım genellikle 750 metrenin altı kabul edilse de, bu yüksek rakımlarda dahi örnek bahçemde dekara 400 kilogram verime

ulaşmayı başardım. Bu sonuçlar, uygun bakım ve yerel koşullara adaptasyonun ne kadar etkili olabileceğini göstermektedir.

Aynı zamanda diğer bahçelerimde de bu başarılı uygulamaları yaygınlaştırmaya çalışıyorum. Ahmet Bey'in daha önce dile getirdiği gibi, Karadeniz'deki fındık bahçelerinin büyük çoğunluğu çok eski; babam tarafından dikilen bazı ağaçların 50–60 yıllık olduğunu belirtmeliyim. Bu nedenle kök çürüklüğü başta olmak üzere çeşitli hastalıklar hızla yayılmakta, gençleştirme ihtiyacını artırmaktadır.

Tamamen sökümle yenileme yapamasak da, kademeli bir yenileme stratejisi uyguluyoruz. Bu süreçte kimyasal kullanımını minimumda tutarak, organik gübrelerle ve özellikle azot takviyesiyle toprağı besliyoruz. Azot, fındık için vazgeçilmez bir besin maddesidir.

Sonuç olarak, elde ettiğimiz fındık kalitesinden oldukça memnunuz. Özellikle bu yıl yüksek rakımlarda yaşanan “yanık” problemi nedeniyle randıman birçok üreticide düşük çıkarken, benim ürünüm 60 randıman seviyesine yaklaştı. İç çürük sorunu yaşanmasaydı bu yıl 58 randıman ile piyasaya fındık sunabilecektim.

Şu an bu bölgede 60 randımanla fındık satışı yapabilen üreticiyim. Kaliteli üretim yaptığınızda, ürününüze olan talep kendiliğinden geliyor. Pek çok tüccar ve manav ürünümü doğrudan benden talep ediyor. Kaliteyi başarmak, sürdürülebilir üretimin anahtarıdır.

Bazı konuşmacılar için fındık hâlâ “yan gelir” gibi değerlendiriliyor olabilir. Ancak benim için fındık, birincil geçim kaynağı, yani ana gelirdir.

İsmail Şen: Şimdi sizin net bulunduğunuz yerde, çevrenizde, bölgenizde sizin dışınızda da bir sürü fındık bahçesi vardır. Bu fındık bahçelerinin bir kısmı sizin gibi orada yaşayan insanlar tarafından ilgilenilen, yapılan, bakılan ve hasadı yapılan yerler. Bir kısmı da göç etmiş,

İstanbul'da veya diğer büyükşehirlerde bulunan insanların zaman zaman dönerek, hatta sadece hasat dönemi dönerek hasadı yaptıkları bahçeler. Bunların arasındaki verimlilik farkı yüzde kaç gibi oluyor?

Mustafa Gür: Ben şu örneği vereyim: 60 dönümden 18 ton fındık topladım. Dedğiniz gibi, İstanbul'dan, Ordu'dan, büyükşehirlerden gelip de fındık toplamaya gelenler ya da "Bu parayı al, gübre at; bu parayı al, şu işçiliği yap" diyenler, 120 dönümden 10 ton fındık topladılar.

İsmail Şen: Yani sizin iki katınız alandan yarınız kadar aldılar. Doğru mu anladım?

Mustafa Gür: Maalesef... Bir de artı bir şey daha belirteyim: Ben 18 ton fındığı 400.000 liraya mal ettim, onlar ise 10 ton fındığın toplanmasını 560.000 liraya mal ettiler.

İsmail Şen: Onun farkı nereden geliyor?

Mustafa Gür: Bahçe bakımsızlığından. Benim arazimde çıplak ayak ile fındık toplayabilirsin.

İsmail Şen: Orada toplama sırasında maliyet mi artıyor?

Mustafa Gür: Tabii ki ele batan diken artıyor. Tabii ki eli yakan ısırgan, dal fazlalığı, ışkın fazlalığı, ot yüksekliği... Bunlar hep var. Destek aldığım fındık fabrikalarının CEO'ları gelmişti, benim bahçemi de incelediler. O gün hava çiseliydi, işçim çalışmıyordu, istirahatdaydı. Denetlemeye gelmişlerdi beni, yurt dışından. Tesadüfen, o gün başka bir bahçenin işçisi çalışıyordu, o bahçeye de gittik. Oradaki tercümanlar konuşuyorlar: diken gösteriyor, otu gösteriyor, ocak dal sıklığını gösteriyor... Bunlar hep etken. Yani bakıldığında, fındık üreticisine yüzünü güldüren bir şey. Bir de yaptığınız işi severseniz başarılı olursunuz. Paranın hesabını yapmadan başarılı olursanız, para sizi zaten gelir bulur.

İsmail Şen: Peki, çok teşekkür ederim. Ben teşekkür ederim. Şimdi Çetin Bey'e döneceğim. Çetin Bey konuyu zaten toparlayacaktır. Kendisi her zaman bizim meclis toplantılarımızda da yaptığı gibi, fındıkta düşük verimin nedenlerini ve hatta çözüm önerilerini de paylaşır.

Şimdi, bu çözüm önerileriyle ilgili görüşlerini derli toplu bir biçimde alalım. Sonra, ikinci kısımda benim sorularım devam edecek. Sayın Başkanım da birkaç soru soracaktır.

Çetin Topaloğlu

İstanbul Ticaret Borsası
Meclis Üyesi

İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu

Teşekkür ederim Sayın Başkanım, kıymetli katılımcılar, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben, öncelikle konuşmaya başlamadan önce şöyle bir konuya değineyim: Bu fındıkla ilgili, altın tohumlarla ilgili program yapalım dediğimizde, ben hep biraz yokuşa sürdüm açıkçası ama şimdi gördükçe, biraz geç kaldığımızı düşünüyorum. Çünkü özellikle Mustafa Bey'in anlattıkları, inanın çok duygulandırdı beni. Ben o bölgenin çocuğuyum, o bölgede büyüdüm, üniversite bitene kadar her yaz fındığımı topladım ama 5-6 yıldır babamız öldükten sonra uzak kalmıştık. İnşallah bu sene tekrar Mustafa Bey'in anlattıklarından sonra koşarak köyümüze gideceğiz.

Bizim en büyük sıkıntımız, evet maalesef verim düşüklüğü. Siz daha önce bir dergiden aldığınız, hatta notunu aldım; Kadro dergisi 1932 Eylül sayısı diyor ki; Dr. Vedat Nedimtör, bizdeki fındığın 60 kilo verim aldığını, İspanya'nın 158, İtalya'nın da 160 kilo verdiğini söylüyor. Sene 1932'de bu sene 2025. Şimdi Yusuf hocam bahsetti, 400 kilolara, 350 kiloya çıkıyoruz, Mustafa Bey fiili olarak 400 kilo aldığını söyledi. Ben de hep işte katıldığımız programlarda, mecliste olsun hep söylüyoruz, fındıkta verimimiz düşük. Hatta bazen meclis üyeleri arkadaşlarımız

da, “Ya fındık, fındık, fındık, hep fındık duyuyoruz” diyorlardı ama haklı olduğumu görmek açıkçası beni çok mutlu etti. Bunun yapılabilir olduğunu Mustafa Bey’in bize göstermesi, beni açıkçası, bir Karadeniz çocuğu olarak çok aşırı derecede mutlu etti. Kendisine emeklerinden dolayı teşekkür ediyorum, ellerine sağlık.

Birazda fındığın ticari kısmından da bahsedeyim. 2023 senesinde 285.000 ton fındık satmışız, bu sene ise 324.000 ton sattık. Bugün itibariyle, 20 Nisan rakamı, sattığımız ürün dolayısıyla ciddi bir artış var fındık satışında. Biz ürettiğimizi satıyoruz yani üretim anlamında ne kadar üretirsek... Şimdi 60 randıman dedi, Mustafa Bey’in gözleri ışıdı. Tabii bu işin özü şu; burada da hep söylüyoruz, hep söyledim, hep de yine söyleyeceğim, aile tipi üretim olmadıktan sonra Türkiye’de tarımın sadece fındık için değil, tarımın kurtuluşu yok ama biz aile tipi üretime geçtiğimiz an, hem verimlerimiz artacak, hem de bu işten elde ettiğimiz gelirlerimiz artacak.

Geçenlerde meclis toplantısından önce kuliste biraz sohbet ettik, orada hepimiz işte geldiğimiz yerler belli, hepimiz üretimden geliyoruz. Ahmet Yücesan meclis üyemiz dedi ki, «Eskiden çöp yoktu köylerde. Neden? Çünkü evde üretilen çöpler, işte hayvanların yemine kullanılıyordu, yumurta bahçeye atılıyordu, tavuklar tüketiyordu. Dolayısıyla çöp diye bir şey çıkmıyordu ama şu an geldiğimiz noktada, maalesef köylerde insan kalmadığı için ve üretim anlamında çalışacak insan kalmadığı için... İşte Mustafa Bey, muhasebeciyim diyor ama muhasebecilik yapmamış. Eğer şimdi hesap yapsa, iyi ki de yapmamış. Çok daha kârlı, maddi anlamda kârlı, hem de hepimizden daha avantajlı doğada yaşıyor, sağlıklı besleniyor, sağlıklı su içiyor, temiz hava alıyor.

Biz fındıkla alakalı hep söylediğim şu vardı; Amerika bizim için rakip. Yusuf Bey bununla alakalı, Amerika’nın üretimi daha düşük ama işte 65.000 tonlarda kaldılar, bu sene 64.500 ton bir rekorla gerçekleşti. Tabii onların bize göre avantajları ne? Bahçe arazileri düz, tek sıra üretim yapabiliyorlar, bir de bize göre daha işçilikleri düşük. Biraz önce Mus-

tafa Bey, “Fındıkla alakalı niye maliyetleri düşük?” dediniz, siz onların maliyeti niye yüksek dediniz? Mustafa Bey bahçesinde muhtemelen fındığı silkeleyerek topluyor, daldan toplamıyordur. Daldan fındık toplayan bir çalışan, günde herhalde 30 kilonun üstüne çıkamaz ama yerden topladığınız fındıklarda bu 100-120 kilolara kadar çıkabilirsiniz. Hem dal eğme zamanınız yok, hem bahçesi temiz olduğu için, işte dikenle, ısırganla, yabancı otlarla fındık mücadelesi, toplam mücadelesi vermiyorsunuz.

Dolayısıyla işin özü hakikaten bakmakla oluyor. Eskilerin tabiriyle, bakarsanız bağ, bakmazsanız dağ olur. Şimdi biz İstanbul’da, Bursa’da, Ankara’da, İzmit’te yaşayan Karadenizliler, yılda maksimum 20 gün gidiyoruz. Bunun bakımı, hasatı, toplanması, kurutulması, satılması... Hepsini bu 20 günde yapıyoruz çünkü hepsinin izinleri hemen hemen bir ay. O geri kalan 10 günde de tatil yapıyorlar.

Dolayısıyla, siz ikinci gelir kaynağı olarak, Ahmet Başkanımın belirttiği gibi, konuşmasında ikinci gelir kaynağı olarak gördüğünüz bir üründen, ana gelir elde edemezsiniz. Bunu dert edinmek lazım. Sağ olsun Mustafa Beyden, hakikaten, ben Mustafa Bey’in adını anmaktan çok mutlu oluyorum. İlk de tanıdım, çok da mutlu oldum açıkçası. Bunun yapılabilir olduğunu tabii biliyordum, yani açıkçası piyasadan, sektörden de, bölgemizden de hep bunu görüyorduk, şahit oluyorduk ama canlı canlı orada yaşayan bir insanın... Bir de söylediği hakikaten çok doğru; 750 metrenin rakımının üzerinde fındık çok yetişmez. Ama 1000 dedi, eğer yanlış hatırlamıyorsam, ki Gölköy aşağı yukarı o civardadır. Orada bu randımanları ve bu rekolteyi alması, hakikaten takdire şayan. Ama bu, bir taraftan da aslında ilgilenildiğinde, bu ülkede bugün biz yıllık 650.000 ile 720.000 arasında bir rekolte elde ediyoruz. Türkiye’de fındık olduğunda tek başımıza dünyanın... Yusuf hocamın söylediği gibi, 1.250.000 ton civarında fındık oluyor. Aslında biz bu 1.250.000 tonu çok rahat bir şekilde, bahçelerimizi gençleştirerek, bakarak sadece 20 gün... Bahçelere rahmetli dedem “Selam verip geçmeden” derdi, orada hakikaten ilgilenerek, bakarak... İşte çapa diye

bir şey var, ben yıllar sonra duydum. Yani fındık bahçelerinin dibinin, ocaklarının dibinin çapalandığını yıllar sonra duymuştum. İşte bilimsel olarak, bahçelerde gençleştirme, seyreltme, gübreleme... Yazlık, kışlık, doğal gübreden tutun da, azot dedi mesela Mustafa Bey. Ben 50 yaşındayım, ilk defa fındık bahçesine azot atıldığını duyuyorum. Dolayısıyla bizim de çok öğreneceğimiz çok şey var.

Ve fındığı biz bugün 2 milyar 300 milyon dolar, bu fındıktan elde ettiğimiz gelir... Biz bunu çok rahat 4-5 milyar dolara çıkarabiliriz. Çünkü bizim bir kere Allah'ın bize verdiği bir lütuf, coğrafi olarak çok şanslı bir iklimdeyiz. Bizim kalitemiz... İşte Amerika'da, bahsettiği hastalık, Yusuf Bey'in bir türlü çare bulamıyorlar, Şili de aynı şekilde. Hala o hastalıkla alakalı çalışma yapılıyor ama orada tek alıcı Ferrero olduğu için ürünü bir şekilde alıyor. Fakat hala bize mahkumlar. Biz verimimizi artırır, tonajlarımızı artırırsak, diğer ülkelerin üretim yapmasına hiçbir şekilde gerek kalmaz.

İsmail Şen: Teşekkür ederim. Bu arada ben, tabii tekrar Yusuf Bey'den dönerek birkaç sorum olacak ama Sayın Başkanım, sizin bir sorunuz var mıdır?

Ahmet Bülent Kasap: Şöyle, İsmail Bey, ben yetiştirici olduğum için, çiftçi olduğum için biraz Mustafa Bey'e soracağım. Yetiştirme ile ilgili de ben bekliyorum, ona söz verdiğiniz zaman soracağım sorular olacak.

SORU - CEVAP

İsmail Şen: Peki, başkanım, o zaman ben Yusuf Bey'e döneyim. Yusuf Bey, son birkaç yıldır bir kahverengi kokarca meselesi vardı, en büyük sorunlardan biriydi. Bir de son dönemdeki zirai don ile ilgili gelişmeler hakkında da kısaca bilgi verirseniz sevinirim. Ne kadar etkiledi, ne durumdayız?

Dr. Yusuf Bilgen: Benim gözlemlediğim şeyler de şunlar: 13 yıldır bu bölgede ARGE çalışmaları yürütüyorum. Düzce, Trabzon, Ordu, Giresun bölgelerinde buraları adım adım gezdim. Yapılan en büyük yanlışlardan birisi, bitkiler budanırken aynı kökün üzerinden gelen dalların bırakılması. Özellikle tırpan motorlu tırpanlar çıktıktan sonra ışınlar kesiliyor, ışın dediğim, yani dip sürgünü, yeni gelecek olan fidanların ayrı bir kökten bağımsız gelmesi lazım. Halbuki bunu kestiği için, ne yapıyor? Mustafa Bey bilir, otomatik olarak aynı kökün üzerinden gelen bir dalı bırakıyor, bu dalın yaşını kesiyor, genci bırakıyor. Bu olay belli bir zamandan sonra şöyle olacak: Sizin lüks bir otonuz var, lüks otonuza 70'li yıllarda geliştirilen 1.3 motor takıyorsunuz, diyorsunuz ki "Yürü babam, yürü!" Yürümez, çünkü motor kötü, arabanın diksiyonu güzel ama motor kötü. Bu da şudur: Bitkinin kökü kütükleşiyor, kütükleştiği için bitki besin elementi alan kılcal kökler oluşmuyor. Yaşlandığı için bizdeki yaşlılığın en büyük nedenlerinden birisi bu. Belli bir gübre, belli bir yere kadar su, belli bir yere kadar yararlanabiliyor, ama belli bir zamandan sonra yararlanamıyor. En büyük sıkıntılarımızdan birisi bu. İkincisi, ekonomik olarak 750 rakım ve üzeri alanlarda fındık üretimi yapamıyoruz. Ama bakıyorsunuz, Ordu'da 1200 rakımda bile fındık yetişiyor. Mustafa Bey'in Ordu'nun hangi köyünden, hangi mahallesinden olduğunu bilmiyorum ama örneğin Gölköy zaten 800 ra-

kım civarında. Yine Aydoğan var yukarıda, Akkuş'un yüksek kesimleri var, Kabadüz'ün de rakımı yüksek; buralar 1000 rakımı aşan yerler. Biz zaten ekonomik olarak burayı fındık üretim alanı olarak görmüyoruz. Ama üretim alanları gördüğümüz için, otomatik olarak diyor ki TÜİK, senin 750.000 hektar üretim alanın var. Örneğin, otomatik sistemlerde dekara verim 84 kilogram civarındaydı. Ayrıca, eski dikim bahçelerinde Giresun ve Trabzon dışındaki bölgelerde 400-500 rakıma kadar Tombul ve Palaz çeşitlerini önerebiliyoruz. Ancak görüyoruz ki, 500 rakımın üzerinde de bu çeşitler dikilmeye başlanmış. Bu nedir? Çakıldığa göre geç, erken yapraklanan ilkbahar geç tonlarından zarar görüyor, görme olasılığı oranı yükseliyor. Sahil kesiminde iç doldurma döneminde yağmurlu olmasını bekleriz, geçici çeşitlerden çakıldak sahil bölgesine diyor insanlarımız. Ama bakıyorsunuz, Türkiye'nin en kurak olduğu dönem, Haziran - Temmuz ayları, Temmuz ayında bunlar, bu fındığın içi doldurma dönemi. Buradaki 10-15 günlük bir kurak gitmesinin havanın ya da su ihtiyacı karşılanmadığı zaman, otomatik olarak verim ve kalite, randıman kayıpları meydana geliyor. Dolayısıyla da ihracatçımız işte bu beyazlama oranı dediğimiz, tam beyazlama oranları düşüşleri meydana geliyor. Bunun yanında, son yıllarda üreticilerimizden gelen bazı şikayetleri dikkatle dinlediğimde, tozlayıcı çeşitlerin kesildiğini fark ediyorum. Oysa eskiden Çetin Bey de iyi bilir üreticiler bahçe kurarken, örneğin Tombul çeşidini dikerken aralara tozlayıcı olarak Sivri çeşidi ya da yabani fındık bırakırlardı. Dönüm başına 3-5 ocak olacak şekilde bu tozlayıcı çeşitler mutlaka yerleştirilirdi. Ama üreticimiz diyor ki: "İşin kötü tarafını daha da söyleyeyim size; bunu sanayiciler de öneriyor. Diyorlar ki, 'Yıkasa da olur' diye, Tombul çeşidinin içinde tozlayıcı olarak dikilen fındıkları kestiriyorlar. Tombul'a ham fındığı kestiren, hatta kara fındığı kestiren sanayiciler bile var maalesef. Oysa bu tozlayıcıların verim ve kalite üzerindeki etkisi bilimsel olarak kanıtlanmış durumda."

Bu haliyle ne oluyor? Tozlayıcı eksik, bölgeye uygun olmayan ve yanlış çeşitler dikilmiş. Ayrıca yüksek rakımlarda farklı çeşitler kullanılması gerekirken buna dikkat edilmiyor. Araziler zaten çok eğimli, sulama

imkânı yok. Sulama olmayınca girdi maliyetleri daha da artıyor. Öte yandan, sulama altyapısı ve tarımsal mekanizasyon eksikliği nedeniyle modern tarım uygulamaları da yapılamıyor. Tarımsal mekanizasyon dediğim, sadece sulama olmayacak, tırpan motoru olmayacak. Bunun yanında ilaçlama motorları, bizim Karadeniz, Doğu Karadeniz bölgesindeki insanlar, özellikle ki bu rakam 385.000 hektar Doğu Karadeniz’de, bu eğimli alanlar, bunların birçoğu tarım arazisi olarak bile kabul edilmiyor. Burada insanlar, sulamadan yararlanmak için bir mekanizasyon kullanamıyor, ilaçlama için bir mekanizasyon kullanamıyor, hasat için bir mekanizasyon kullanıyor. Bunların hepsi bizim üreticimizin girdi maliyetlerini arttırıyor ve bakım şartlarını zorlaştırıyor. Bakıyorsanız, işte insanlar çarşıda esnafılık yapıyor, devlet memurluğu yapıyor ya da dışarıdan göçler geliyor. Bu haliyle 20-25 günlük bakımlarla bunlarla uğraşıyor. Ben yani kısaca verim düşüklüğümüzün bunun olduğunu aktarmaya çalıştım. Diğer sorunuz, son zamanlardaki kahverengi kokarca. Evet, kahverengi kokarca 2017 yılından beri aslında, 1990’lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde, 2010’lu yıllarda yanlış hatırlamıyorsam Avrupada görülüyor. 2017 yılından sonra da Türkiye’de, ülkemizde görülüyor. Bu da Artvin’den giriyor, o da şundan oluyor; Soçi olimpiyatlarında tırların dorselerinin gizli yerlerinde saklanıyor bu böcek, bir nevi çünkü sıcak yeri çok sever, çok sinsi bir hayvan. Kendini çok iyi kamufle edebiliyor. Yani şöyle düşünün, affedersiniz, çamaşır kurutma makinesinin filtresinin içerisinden canlı çıkarttım, ben onu kendi gözümle gördüm. Şimdi burada 2017 yılından girince, otomatik olarak bu Karadeniz bölgesinde artık yayılmaya başlıyor. Bu 300’den fazla türde etkili. Yani bunun ne aklınıza ne geliyor? Elma, armut, vişne, kiraz, şeftali, kavun, karpuz, hıyar, patates, domates, aklınıza ne geliyorsa. 300’den fazla türde etkili olduğu söyleniyor. Yani tamamen bütün bitkilerde zarar etkisi yapıyor, acıntı yapıyor. Bununla ilgili Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı Tarımsal Araştırmalar Politikalar Genel Müdürlüğü, ki biz de onlara bağlıyız, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Samsun, Giresun Fındık Araştırma Enstitüsü ve Ankara Zirai Mücadele Merkez Araştır-

ma Enstitülerinde, sağ olsun bakanlığımız laboratuvarlar kurdu, biyolojik mücadele laboratuvarları. Biz de 2024 Aralık ayı itibariyle 3 tane odamızı da kurduk. Hedefimiz başta 200.000 - 250.000 idi, şu anda 300.000'e çıkardık, zaten bugünkü rakamla 220.000 rahatlıkla geçtik. Allah nasip ederse, samuray arısı üretiminde yani kahverengi kokarca biyolojik mücadelesinde kullanılan bir böcek. Daha anlaşılır bir dille ifade etmek gerekirse, Haziran ayının ilk haftasından ortasına kadar olan dönemde, popülasyonun yoğun olduğu Artvin, Rize, Giresun ve Trabzon illerinde salım yapmayı planlıyoruz. Şu anda kahverengi kokarca, özellikle kamyoncuların sık uğradığı bölgelerde kantarların bulunduğu alanlarda ya da lokantaların çevresinde sıcak vadi tabanlarında yoğun şekilde gözlemleniyor.

2025 yılına ait ilk gözlemlerimize göre, ekip arkadaşlarımızın “kışlak” olarak tanımladığı alanlardan kahverengi kokarca bireylerini toplayarak, bu bireyleri yumurtlatıyoruz. Ardından samuray arılarını bu yumurtaların üzerine bırakarak parazitliyoruz. Böylece yeni samuray arıları elde ediyoruz. Ancak bu yıl samuray arısının, parazitleyebileceği kahverengi kokarca yumurtasını bulmakta zorlandığını gözlemliyoruz. Ya kışlak mücadeleleri etkili oldu, biz bulamıyoruz, ya da üreticiler bize ihbarda bulunamıyor. Burada bir belirsizlik var, ama muhtemelen güzel sonuçlarının olacağına inanıyorum. Bu samuray arısı olayına gelince, bu kahverengi kokarca uzak doğu kökenli, yani Japonya, Kore gibi Çin gibi ülkelerde mevcut doğal olarak yayılıyor. Bunun da doğal düşmanı samuray arısı dediğimiz 2 milimetre boyunda bir arıcık. Hırçın olduğu için, sadece bu kahverengi kokarcanın yumurtalarıyla besleniyor. Beslendikten sonra ondan sonra kendi samuray arısını çıkartıyor. Biz öncelik olarak, yani samuray arısı deyince kahverengi kokarcayı gidip öldürüp doğada yok etmeyecek, onun yumurtalarını lav ettiği için mücadele biyolojik olarak böyle yapılacak. Şu anda, Tarım ve Orman Bakanlığı olarak, Tarımsal Araştırmalar Politikalar Genel Müdürlüğüne bağlı enstitüler şu anda 1 milyon civarında bu samuray arısının üretimini yaptı, 2025 yılı Haziran ayında salım yapacağız. Evet,

benim ön gözlemimde, bir çalışmada adaptasyon çalışmamda randımanın %38-%40 arasında olduğunu gördüm. Şimdi Çetin Bey bilir, Tömbulda %40 randıman hiç gördünüz mü? Ya da Çakıldak'ta? Mustafa Bey, benim kendi yaptığım adaptasyon çalışmamda %40, bunun yüksek orta kol dediğimiz, tabii sahil kolunda bu orta kolda %48-%50 civarında olduğunu gördüm. Yükseklerde bu rakım biraz daha açıldı ama zaten fındığı hasadı derken de, sahil kolda, samuray arısının kahverengi kokarcanın çok olduğunu fark ettim. Orta kolda 3-4 tane gördüm, yüksekte hiç görmemiştim. Bu aslında direkt bunu etkileyebilen etmenlerden birisi. Bununla ilgili, evet, Zirai don, evet, ülkemizde Zira don oldu. Bazı bölgelerde, işte sahadaki olan arkadaşlarımız da kendi yaptığımız gözlemlerde biraz da bu konuda yüzeysel şey yapacağım, çünkü spekülasyonlara açık. Her şeyi yapabiliyor. Evet, don olan yerler var, %100 olan zarar olan yerler de var, %30 olan zarar yerler de var. Bir verim düşüklüğü yaşayacak ülkemiz, maalesef istemesem de. Şöyle diyebiliriz; Türkiye'de fındık yetiştiriciliği iklim şartlarından çok etkileniyor. Bu iklim şartları nelerdir? Özellikle bizim sulama imkânımız olmadığı için, o dönemki o yılın yaz aylarındaki yağmurlar bizi çok etkiliyor ve meyve verimi yıldan yıla, çeşide bağlı olarak yükseklik ve sahile göre değişebiliyor. Bunun en güzel sonucu açıklamazsam, Haziran sonu Temmuz başında Tarım Bakanlığımıza bağlı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü tarafından organize edilen rekolte çalışmaları, ki bu rekolte çalışmalarında yine Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü geliştirmiştir. En güzel sonuç, bu Haziran sonu Temmuz başında yapılan rekolte çalışmaları sonucunda tüm Türkiye'nin tahminin rekoltesi gerçekleşecektir. Aynı zamanda, hastalık ve zararlılardan kaynaklanan kayıpları da göz önünde bulundurmamız gerekiyor. Diyelim ki Türkiye'de fındık alanlarının %50'si zarar gördü. Bu, yaklaşık 375.000 hektarlık bir alanın etkilendiği anlamına gelir. Eğer verimde de %50 oranında bir düşüş olursa, bu ciddi bir kayıp demektir. Örneğin, fındıkta kozalak akarı, külleme, kahverengi kokarca gibi zararlılar veya kuraklığa bağlı olarak meyve dökülmeleri meydana geldiğinde, bunların etkisini verim hesaplarına nasıl yansıtacağız? O yüzden bu biraz da

spekülasyon. Evet, 600 rakım ve üzeri alanlarda şiddetli don olan yerler de var, yüzeysel olan yerler de var. İlk gözlemlerimiz, Ordu ili biraz daha şiddetli geçirdi, Ordu ilinde 500 rakımda, gece saat 12-1 arasında -5'leri görüp sabahlara doğru -7'leri gördü. Giresun, gece 3'ten sonra -5'leri gördü, bu biraz daha şiddeti azalttı ama tamamen de ortadan kaldırdı diyemeyiz. Benim donla ilgili söyleyebilecek olduklarım bunlar.

Ahmet Bülent Kasap: İsmail Bey, ben Yusuf Bey'e bir iki şey sormak istiyorum, müsaadenizle. Yusuf Bey, fındığın yetişmesiyle ilgili birkaç sorum olacak. Tabii ki Karadeniz çocuğu olduğum için biliyorum, rutubetli ortam gerekiyor, fakat kuru havalarda fındık yetişmesi ne kadar sağlıklı olabilir, hava şartları açısından soruyorum. Bir de, fındığın çiçek açma zamanı ne zaman?

Dr. Yusuf Bilgen: Ahmet Başkanım, şöyle söyleyeyim: Biz klasik meyvecilikte %55-60 minimum nem isteriz. Bu %60'ın %55'in altına özellikle nem düştüğü zaman çiçekler kuruyup ölüyor, yani aşırı güneşlerden dolayı. O nedenle biz fındık yetiştiriciliğinde nemin %60-65 olmasını istiyoruz. Hava sıcaklıklarında ise maksimum 35-36 derece olması gerektiğini düşünüyoruz. 35 derece sıcaklıklar meydana geldiğinde, kuraklık ve sıcaklık karıştırılmamalı. Bitkiyi sulayabilirsiniz, bunda hiçbir sıkıntı yok. Ancak yukarıdan aşırı sıcak geldiğinde, 38 derecede fındığın içi buruşuklaşabilir ve bu da meyveye zarar verebilir. Randımanın düşük olmasına ve buruşmuş meyvelerin fazla olmasına neden olabilir. Bu da otomatik olarak randımanı düşürür ve beyazlama oranını etkiler, çerezlik tüketimi olarak kullanılan meyvelerde buruşukluk meydana gelir ve beyazlama oranı azalır. Bu nedenle sıcaklığın maksimum 35°C olmasını, ortalama sıcaklığın 12-14 derece, nemin de minimum %60-65 olmasını istiyoruz.

Çiçeklenme zamanı şöyle: Türk fındık çeşitlerinde çiçeklenme mayıs ve haziran aylarında başlar. Ben işin biyolojik kısmında bakarım, bilimsel olarak. Siz şimdi diyeceksiniz ki, «Ya kardeşim, ben Kasım-Aralık ayında görüyorum, ama bir ay sonra araziye çıktığımda, yeni gelen

bazı mühendis arkadaşlarla tartışırken onlara mayıs ayında başlıyoruz diye anlatıyoruz. Erkek çiçekler mayıs-haziran ayında, dişi çiçekler ise temmuz-ağustos ayında başlar. Türk fındık çeşitlerinde, çeşide ve yıla göre değişir. Fındıkta şöyle bir durum var, diğer meyve türlerinden farklı olarak, fındıkta hasat ederken bir sonraki dönemin çiçek gözleri oluşur. Yani 2025'in Ağustos'unda fındığı toplarken, 2026'nın çiçek tomurcuklarını da görebiliyorsunuz. O nedenle, çeşitlere, yıla göre değişmekle beraber, Aralık ayında başlar ve marta kadar devam eder. En erken erkek çiçeklenme, yaygın çeşitlerinizde Çakıldak'ta başlar. Çakıldak, aralık ayının ilk haftasında başlar, ondan sonra da fuşa gelir. Dişi çiçekler ise erkek çiçeklerden sonra açar. İklim ve yıla göre değişir çünkü fındıkta çiçeklenmenin, iklimin çiçeklenme üzerinde çok büyük etkisi vardır. Örneğin, bu sene kışlar biraz sert geçtiği için dişi çiçekler, erkek çiçeklerden önce açtı. Ancak geçen seneye baktığımda, erkek çiçek dişi çiçekten önce açmıştı. Teknik terimler kullanmak istemiyorum, anlaşılmasın diye. Dişi çiçekler olarak da en geç Çakıldak ve Allah Verdi fındık çeşidi, bizim geliştirdiğimiz çeşitlerdir. Onlar da şubat ayının 1. ve 2. haftası itibarıyla çiçeklenmesini gerçekleştiriyor. Tabii Allah Verdi biraz daha uzun sürer, ama Çakıldak ile Allah Verdi başa baş gider diyebiliriz. Bunun için fındıkların tozlanma ve döllendirme biyolojisi hakkında detaylı bir eğitim düzenlenmesi lazım. Zaten bu konuda internette de videom var. Bu ayrı bir konu, ancak özetle söyleyebileceğim bunlar, Başkanım.

İsmail Şen: Dinleyicilerimizden sorular gelmeye başladı. Hepsini alabiliriz çünkü soru-cevap kısmına geleceğiz. İSTİB Meclis Üyesi, ev dışı tüketim sektöründen İSTİB Meclis Üyesi Şerafettin Taştan Bey'in sorduğu soru, benim şimdi Mustafa Bey'e sormak istediğim soruyla benzer bir soru olduğu için öncelikle onu aktarayım.

Hem Mustafa Bey hem Ahmet Bey, şu anki verimliliğin ortalama 84 kilo civarında olduğunu belirterek, bahçeler yenilenirse, tabii ki ek olarak söylüyorum, bakımı yapılırsa, bilimsel yöntemler kullanılırsa verimliliğin 300-400 kilogram arasına kadar çıkabileceğini söylediler.

Bu konuda, yenileme konusunda bireysel olarak veya sadece bireysel değil, kamu ve özel sektöründe de ciddi bir çalışma var mı? Çünkü %400'lük bir artış varken, bahçe yenilemek gerçekten çok mu zor diye sormuş. Ben de Mustafa Bey'e biraz ekleyerek şöyle söylüyorum: Mustafa Bey'in bahçesi zaten yeni değil, ancak bakımı iyi ve ilgilenildiği için yüksek verim elde ediyor. Mustafa Bey, sizin yaptıklarınızı yapmak çok mu zor? Bu arada bahçe yenileme konusunda da çalıştığınızı söylediniz. Bahçe yenilemek de mi çok zor? Bu, ne kadar etkileyecek bu zorluk derecesi? Sizin bu konuyu erteleme ya da yapmanızı engelleyen bir şeyler var mı? Bu konuda neler söylersiniz, buyurun.

Mustafa Gür: Şimdi ilk önce şunu söyleyeyim, bahçeyi yenilemek tabii ki çok zor. Kamu kaynaklarını kullanmamız lazım, devletin buna yardım etmesi gerekiyor.

İkincisi, verimi artırmak aslında çok zor değil. Ben birçok şeyde teras yaptırıp, yamaçtaki arazilerimde denemeler yaptım. Denediğim şeylerde küçük alanlarda denerim, başarılıysam devam ederim. Hiç görmeden bir bahçemde deneme yaptım, teras sistemi yaptırıp. Arka kısmı kazdırıp, toprağa içini doldurdum ve başarılı oldum. Daha sonra Ulubey'de bir örnek bahçeye gittim, beni götürdüler. Fındık Araştırma Enstitüsü'nden Yusuf Bey'e ve ekibine teşekkür ederim; arazime gelip müdahale ettiler. Özellikle zararlıların yoğun olduğu bir bölgede ilaçlama yaptılar. Toplam 25 dönümlük alanda 20 farklı ilaçlama uygulandı. Eğer işinizi düzgün yapıyor ve hizmet veriyorsanız, Fındık Araştırma Enstitüsü geliyor, Ordu Tarım İl Müdürlüğü geliyor, özel fabrikaların mühendisleri, gübre ve ilaç firmalarının temsilcileri de sahaya geliyor.

Ancak Karadeniz bölgesinde teknolojiyi kullanmak gerçekten zor. Çünkü araziler oldukça meyilli ve bu da uygulamaları güçleştiriyor.

Bir de fındık benim ana gelir kaynağım olduğu için bu arazileri söktüğümde ve yenilemeye kalktığımda, devletin buradaki zararımı karşılaması lazım. Eğer maliyetler karşılanırsa, bu alanları sökebilirim;

ancak karşılanmazsa sökme şansım yok. Ne yaptım peki? Ocakların içine yaklaşık 10 cm toprak ekledim. Elbette dışarıdan toprak getirmek daha iyi olurdu ama arazilerimize ulaşım zor olduğu için, ocakların arka kısmındaki toprağı öne alarak bu işlemi gerçekleştirdim ve başarılı oldum.

Ayrıca düz arazilerimde de denemeler yapıyorum. Örneğin, düz arazi-
de bir ocakta uygulama yapıyorum. Bu tip arazilerde toprak altındaki su tabakası yüzeye daha yakın olduğu için, çığmak (yan kök) çok deri-
ne inmiyor. Bu nedenle, düz arazilerdeki çığmakları kesmeyi düşünü-
yorum; eğer olumsuz bir etkisini görmezsem, bu yöntemi uygulamaya devam edeceğim.

Bana göre mantıklı olan, bu arazileri tamamen sökmek yerine; teras-
lama ve dolgu sistemiyle küçük bakım çalışmaları yaparak verimi ar-
tırmaktır.

Ama tabii, sökerek yapılırsa verim çok daha artar, fakat devlet deste-
ğinin çok fazla olması lazım. Yavaş yavaş ilerliyoruz bu yönde. Bilgi
önemli, çünkü babadan atadan kalan bilgilerle bu bahçeleri bitireceğiz
ve verimi düşüreceğiz. Bir de artık fındıkta yan gelir oldu. Avrupa sis-
temine geçmemiz lazım. Çiftçilikte 300 dönüm, 400 dönüm bahçe sa-
hipliği olacak, çalışan işçiler olacak, modern makineler olacak. Ancak
bu şekilde verim artabilir, çünkü yani adamın 500 kilo fındığı oluyor,
bir ton fındığı oluyor, işte babasını, annesini görmek için geliyor, olsa
da oluyor olmasa da oluyor.

Bunlar İstanbul'dan, Ordu'dan, Ankara'dan iş yaptıkları için, buradaki
yevmiye piyasasında da bozulma oluyor. İyi, ya benim bahçeme güb-
reyi at, yevmiye 1.000 liraysa ben sana 2.000 lira veriyorum, yemek
parası da yolluyorum. Bu da bizi etkiliyor.

İkincisi, artık fındıkta kaliteli çalışacak işçi bulamıyoruz. Genç nesil, eski
nesil gidiyor. Genç nesil artık şehirlerde, ışıklara doğru koşmaya başladı,
çiftçilerimiz de şehirlere gitmeye başladı. Ben devlette okudum, Çan-

kaya'da okudum, Atatürk Lisesinde okudum, üniversiteyi Ankara'da bitirdim. Uzun yıllar Ankara'da kaldım, ama şimdi Ankara'ya gidiyorum, kardeşim orada ama duramıyorum, köyümü çok seviyorum.

Örnek çiftçiler yetiştirmemiz lazım. Bunu Ordu Tarım İl Müdürlüğü, Fındık Araştırma Enstitüsü veya başka birileri yapar. Çünkü benim yaptığım yenilikleri birçok çiftçi, arkadaşım, kardeşim, abim bizden gördü ve uygulayarak başarılı oldu.

Sizde zaten örnek çiftçi olmuştunuz. Benim sıkıntım yok çünkü bana hizmet veren birçok mühendis var. Bahçemde genellikle kimyasal ilaç kullanmıyorum; özellikle fındık ilacı da tercih etmiyorum çünkü kimyasal ilaçlara karşıyım. Ancak mecbur kaldığımız durumlarda kullanmak zorunda kalıyoruz. Örneğin, Fındık Araştırma Enstitüsü benim 25 dönümlük alanımın yaklaşık 20 dönümünde ilaçlama yaptı.

Genel olarak ise fındık ilacı kullanmıyorum, çünkü fındık bahçeme düzenli ve özenli bakım yapıyorum. Bu nedenle zararlılar da bahçemde daha az görülüyor.

Ahmet Bülent Kasap: Mustafa Bey bir şey soracağım, bir dekar fındık kaç ocaktan oluşuyor?

Mustafa Gür: Dikim şekline bağlı olarak, biz eskiden buna “ocak sayışı” derdik; yani “senin şu kadar ocağın var, benim bu kadar ocağım var” şeklinde, sık dikim yapılan araziler söz konusuydu. Hâlâ benim de bazı bölümlerinde sık dikim yapılmış arazilerim var. Ancak bu alanlarda bazı ocakları kaldırarak sıraları açtım. Bazı bahçelerimde de benzer şekilde uygulamalar yaptım.

Ahmet Bülent Kasap: Verimli olan hangisi? Kaça kaç dikmek lazım? Kaç tane olması lazım?

Mustafa Gür: Dikim aralıklarının uygun olması önemli; çünkü fındıkta şu kural geçerli: Ocakları çok fazla büyütmeyecek, aşırıya kaçmayacaksınız.

Bunun da bir oranı var. Örneğin, “asri ocak” denilen bir sistem var. Benim patpat aracım var ve bazı bahçelerde ocaklar arasından bu araçla rahatça geçebiliyorum. Organik gübreyi de bu şekilde dağıtıyoruz.

Ocaklar ne çok sık ne de çok seyrek olmalı, çünkü Karadeniz’de arazi kıymetli. Fazla seyrek dikim verimsizliğe, çok sık dikim ise bakım zorluğuna neden oluyor. Eğer ocaklar çok sık dikilmişse, dal sayısını azaltarak denge sağlamaya çalışıyoruz. Bu yaklaşımla üretime devam ediyoruz.

İsmail Şen: Çetin Bey, zaman zaman meclisteki konuşmalarınızda tatil çiftçiliği mi diyordunuz, part-time çiftçilik mi diyordunuz, yılda bir kez gidip hasat yapılmasının yarattığı sorunları anlatırken, bu konuda örneğin bahçelerin bakımının yapılması için hiç aklınıza geldi mi? Ya da bu konuyu düşündünüz mü? Bir şirket ya da kooperatifleşme, belirli bir bölgenin tüm bahçe sahiplerinin uzakta olan bahçelerinin bakımı için bir çalışma, devlet önderliğinde olabilir, sivil toplum olabilir veya sizin gibi tüccarların girişimiyle bakım konusunda farklı bir çözüm üretme yolunda bir fikriniz var mı, düşündünüz mü bu konuyu?

Çetin Topaloğlu: Şimdi şöyle, öncelikle turist çiftçiliği diyordum, ona ben ne diyordunuz? Evet, turist çiftçiliği. Yazın ya da annesini, babasını, işte Mustafa Bey’in dediği gibi, görmek için gidildiğinde bir de fındığı toplayıp, aradan hem turşusunu yapıp hem de elmasını alıp, geri geliyorlardı. Şimdi bizim en büyük sıkıntımız, Karadeniz insanını bir araya getirmek çok zor. Yani kooperatifleşme, insanların beraber kolektif hareket etmesi, bizim bölgemizde çok zor. Bir de arazilerin tabii yapısı gereği de bu çok mümkün görünmüyor. Ama bizim en büyük sıkıntımız şu: Bizim miras kanunumuz çok geç devreye girdi. Türkiye’de miras kanunu biraz daha erken devreye girseydi, şimdi mesela ben İstanbul’da yaşıyorum, işte bir abim İzmit’te yaşıyor, ortanca abim Giresun’da yaşıyor. Ben gideceğim, abimle aynı hakka sahip olacağım, ya bu bir kere doğanın tabiatının kanununa aykırı bir şey olması gerekirken, fakat işte büyüklerimiz ne yaptı? Çocuklarım arasında adaletli

davranıyorum diye bunu körükledi. Oysa orada yaşayan, orada mülkü olan kişilerin, yani yerel halkın, o bölgenin asıl sahibi olması ve elde edilen gelirin de yine onlara ait olması gerekirdi.

Zaten Fiskobirlik'in kuruluş amacı da buydu:

Hem köydeki üreticinin fındığını değerinde satmasını sağlamak hem de üreticiye destek olmaktı.

Üretici, Fiskobirlik'e fındığını teslim ederken, Fiskobirlik bu hizmet karşılığında belirli bir kesinti yapıyordu. O zaman çok fazla tüccar yoktu, mesela bizler de ilk bu işe başladığımızda fındığı çoğu zaman Fiskobirlik'ten alıp piyasaya satıyorduk. Ama daha sonra tabii Fiskobirlik siyasete kurban oldu. Yani bu asıl amacından çıktı, üreticiyi bilinçlendirme tarafı tamamen unutuldu. Bir de bizim tabii işin içine siyaset girince işte bir vardı ya da dört tane telefon operatörü hikayesi vardı. Fiskobirlik çok meşhur, dolayısıyla bu tabii artık zamanla işlevini kaybetti. Tabii gönül şunu istiyor, yani ben bunu daha önce anlatmıştım. İspanya'ya bir gittiğimde, Mısır getiriyordum ben İspanya'dan, orada bir boş vaktim oldu, hep her taraf kooperatif. Yani siz bireysel olarak bir çiftçiden evet ürün alabiliyorsunuz ama ürün pahalı. Alabiliyorsunuz, ucuz bile alsanız, bu sefer üretici kooperatifin hiçbir imkânından faydalanamıyor. Peki, onu araştırırken, hatta şeyde Barcelonada bir bizim borsaya benzer bir yapı vardı. Oraya gittiğimde sordum, araştırdım, kooperatif yapısını bizden almışlar, Osmanlı'dan. Kaynaklarında var. Size de açık gösteriyorlardı, o zaman anlattılar da, bizden aldıkları şeyi şu an bize satıyorlar. Ama biz de tabii şu an, bölgede yaşayanlar çok daha iyi bilecekler, işte benim kendi köyümde 100 hane var, iki tane ev var kışın, köyde onun haricinde işte şimdi bundan sonra Mayıs ayı başlar, önce emekliler bir gider, İstanbul'daki emekliler, sonra işte izin alanlar gitmeye başlar. Dolayısıyla bu bir kısır döngü aslında. Yani burada bu işin kaymağını yiyen, yani kaba tabirle konuşuyorum ama yani bundan gelir elde edenin orada mühim olup ondan sonra da gidecek olan da geçsin. Tabii kimseyi arazisinden kovacak halimiz yok, kovmuyoruz da tabii ki, o da işte çerezini alsın, ne bileyim arazisini icara versin, bir gelir elde etsin ama asıl geliri orada yaşayan,

onun derdini çeken ve dertle dertlendiği zaman da gelirini artıracak olan insanlar alsın. Bunun tek çaresi aile tipi üretim. Yani bizim çünkü Karadeniz insanı iki Karadeniz'i bir araya getirmek çok zor. Yani yapı olarak insanlar büyük yaşadığı yere benzerlermiş, hakikaten zor ama aile tipi üretimi yaparsanız işte bugün, bu hemen araya bir de hayvancılığı sokayım, yani eskiden her evde işte bir ineği, danası, koyunu olurdu, artık köylerde tavuk, inek, dana hiçbir şey yok. Yani herkes çok güzel bir laf etti, şimdi Mustafa Bey, onu da yazdım: "Kelebekler ışığa koşar, ışıklar da kelebekleri yakar." Hakikaten böyle alıp her yere yapıştırılacak bir laf. Tarım olmayan bir ülkede temel olmaz. Siz ne kadar sanayileşseniz de işte gördük pandemide, hepimiz yaşadık, ne oldu? İşte ekmek bulamadık, Allah razı olsun, sonuçta bir yapılanma yapıldı, ekmek ayağımıza geldi. Ama biz özümüze dönmek zorundayız, biz aile tipi üretimi yapmak zorundayız. Yani bizim en büyük sıkıntımız, işte gidip görüyoruz, Amerika bugün adam yatırım yapıyor fındığa, niye? Çünkü fındık burada artık ciddi bir meta. Türkiye'nin 80'li yıllarda %10'una yaklaşıyor ihracat geliri olarak, şimdi %5,2'ye düşmüş ama yine de ham olarak satılan bir ürün için çok ciddi bir rakam. Bunu artırmak da bizim elimizde, bunun da tek yolu aile tipi üretim. Fındıktan gelir elde edenin fındıkla ilgilendiği bir yöntem ama böyle parmağınızın ucuyla yılda bir defa gideyim, işte 20 gün hem tatilimi yapayım, hem çocuklarım temiz hava alsın, hem fındığımı toplayayım, işte orada mısır da koyarım, işte elmamı da toplarım, ne bulursam getirir İstanbul'da yerim, böyle bir hani her kârı bir güzele vermezler.

İsmail Şen: Peki, şöyle bir şey söyleyeyim, Çetin Bey. Şimdi herkesin, Mustafa Bey gibi 60 dönüm işlediği yeri yok bir ailede, kalmış oluyor birkaç dönüm. Bununla zaten ciddi bir gelir elde etmesi ve kendini geçindirmesi mümkün olmayacağı için zaten ek gelir gözüyle bakıyorlar buna. Benim az önce sorduğum soru şu bağlamdaydı: Bu küçük küçük bahçelerin, birkaç yüz metrekare, birkaç dönüm gibi bahçelerin bakımı için, zaten onlar Mustafa Bey de söyledi, buradaki piyasayı bozuyorlar. Oradan karşıdan bakım yaptırarak, yüksek fiyatlarla dedi. Bunları toplu şekilde yapan bir organizasyon kurulamaz mı diye

sordum. Biraz zor olduğunun farkındayım sorarken de farkındayım ama birçok yere bakan bir organizasyon olduğunda mesela, işte Fındık Araştırma Enstitüsü belki böyle bir yönetiminde yapılabilecek bir şeydir, bilmiyorum. Ya da Fiskobirlik zaten fındıkları alacağı için, bunun gibi bir organizasyona önayak olabilir, bilmiyorum. O küçük bahçelerin sadece bakımla iki kat artacak verimi her şeyi değiştirecektir, bizim rekoltemizde o bağlamda söylüyorum.

Çetin Topaloğlu: Anlıyorum sizi fakat buradaki sıkıntı şu: Şimdi zaten beş dönümün altındaki araziler tarım arazisi olarak satılamıyor ve bölünemiyor. Ancak biz miras kanununun devreye alınmasında zaten geç kaldık. Burada aileler kendi içinde bu işi çözmek zorundalar. Neredeyse her aileden bir kişi ya ilçe merkezinde, ya il merkezinde, ya da az da olsa köylerde yaşıyor. Ailelerin kendi içinde bu sorunu çözmesi gerekiyor. Aslında burada insanların bilinçlendirilmesi lazım.

Kendimden örnek vereyim: Babam ve kardeşleri, üç erkek bir kız olmak üzere dört kardeşlerdi. Dedem, tek başına bu bahçeden elde ettiği gelirle dört çocuğunu büyüttmüş. Yılda durumuna göre 2 ton, 3 ton, bazen 4 ton fındık toplamış. Şu anda ise bu araziler bölündü, dört kardeşe pay edildi. Şu an babamların ve amcalarımın toplam topladığı fındık bir ton bile değil, çok net söylüyorum: bir ton değil.

Daha önce aynı araziden 3-4 ton fındık toplanırken şimdi bir ton bile toplanamıyor. Neden? Çünkü babam Giresun'da yaşıyordu ve rahmetli sağlığında gidip ilgileniyordu. Diğer amcalarım ise İzmit'te yaşıyor, ilgilenmiyorlar. Şehirde yaşıyorsanız zaten ekonomik gelir, rahatlık ve konfor için yaşıyorsunuz. Yoksa biz de tabii ki köy yaşamına katılıyoruz ama şehirde yaşamanın bir bedeli var.

Örneğin Mustafa Bey'in yaşadığı yerde kalorifer yoksa, yaptıysa kendi imkânlarıyla yapmıştır. Doğalgaz yok. Şehirde yaşayan biri konfor için yaşıyor. O yüzden köyde yaşayanla şehirde yaşayan arasında bir farklılık olması lazım. Burada oturup bir planlama dahilinde ailelerin önce kendi içinde bu meseleyi çözmesi gerekiyor.

Bunu söylerken çok inanıyor muyum? Açıkçası çok da inanmıyorum. Çünkü bizim Karadenizlileri bir araya getirmek gerçekten çok zor. Ama bunu bir yasayla düzenlerseniz, örneğin Giresun ilinde yaşayan kişi fındığı diker, diğer kardeşlere de hasılattan yüzde 10 gibi bir pay verilir şeklinde bir sistem kurulursa, belki köye dönüş artabilir. İnsanlar “Ben gidip uğraşacağım, karşılığını da alacağım” diyebilir.

Sizin dediğiniz gibi, bir devlet eliyle organize olur mu? Geçen sene kahverengi kokarca zararlısıyla mücadele için “Muhtarlar bir şey kur-sun” dedik. Çünkü köyler boş, herkes gurbette. Dedik ki: “Muhtarlar yanlarına birer adam alsın, devlet de destek olsun, kışlakları, boş evle-ri, ahırları temizlesinler.” Ama inanın köylerde çalışacak adam buluna-madı. Evet, bulunamadı.

İsmail Şen: Zaten toplanacak adam bulunamadığını da Mustafa Bey ifade etti. Evet, bu konuda birçok sıkıntı var. Yusuf Bey, çok teşekkür ederim. Son turda size bir şey sormak istiyorum:

Fındık ürünü üretildikten ve mahsul toplandıktan sonraki süreçte de aslında çok başarılı olduğumuz söylenemez. Çetin Bey’in de sürekli vurguladığı gibi, fındıktan 1 lira kazanılırken, fındıktan üretilmiş katma değerli ürünlerden 10 lira kazanılıyor.

Bu noktada, ürünün katma değerli işlenmiş ürüne dönüşmesi konu-sunda enstitünün yaptığı çalışmalar var mı? Ya da sizin kişisel olarak bu konuda fikirleriniz varsa, onları da dinlemek isteriz. Buyurun efendim.

Dr. Yusuf Bilgen: Öncelikle şunu belirtiyim: Fındık Araştırma Enstitü Müdürlüğü’nde Gıda Teknolojileri Bölümü bulunuyor. Bir dönem arkadaşlarımızdan biri fındıktan cips üretimi üzerine çalıştı. Ancak her şey ekonomi ve iktisat üzerine kurulu olduğu için ister istemez gir-di maliyetlerinin düşük olması gerekiyor. Şöyle ki; siz mısırı 1 liraya alıyorsunuz ama fındığı 30-40 liraya alıyorsunuz. Bu da haliyle birim girdi maliyetinin daha fazla olmasına neden oluyor. Sanayici de doğal olarak daha düşük maliyetle iş yapmak istiyor.

İkinci olarak, katma değerli ürünlerin geliştirilmesi sanayicilerin daha fazla cevaplaması gereken bir konu. Benim gözlemlerime göre özellikle 2014 yılından sonra, uluslararası bazı şirketlerin Türkiye'ye girmesiyle birlikte, birçok yerli firma da fındığı işlemeye başladı. Başta kıyılmış fındık olmak üzere, ardından fındık ezmesi, fındık kreması, fındıklı çikolata gibi ürünler piyasaya sürüldü. Ancak Türkiye'nin yaşadığı en büyük sıkıntı - sadece fındıkta değil, birçok üründe - standardizasyonu sağlayamamak.

Ben yerli ürün kullanmaya özen gösteririm. Fakat aynı firmanın aynı ürünü bile bir yıl sonra farklı olabiliyor. Örneğin bir ürünü yılbaşında aldım, ertesi yıl aynı ürünü aldım, inanmadım; damak tadı tamamen değişmişti. Oysa uluslararası bir markanın ürününü aldığınızda, yıllarca hiçbir değişim olmadan aynı standardı koruduğunu görürsünüz. Bizim ülke olarak en büyük eksiğimiz, bu standardizasyonu sağlayamamak. Oysa bu sağlandığında, Türkiye'nin çok güzel pazarlar yakalayabileceğine ve dünya standartlarına ulaşabileceğine inanıyorum. Özellikle Tarım ve Orman Bakanlığı'nın son yıllarda gıda kontrolörlüğü alanında ciddi ve güvenilir çalışmalar yaptığını görüyorum. Hiçbir zaman Türkiye ürünlerinin uluslararası arenada Avrupa standartlarına uymadığı için toplatıldığını duymadık. Ama birçok ünlü yabancı marka için böyle geri çağırımlar yapıldığını gördük. Bu nedenle Türk firmalarının denetim ve kalite açısından daha başarılı olabileceğine inanıyorum. Şu anda fındıkla ilgili neler yapılıyor dersenez; Soğuk sıkım fındık yağı, Fındık atıklarının değerlendirilmesi, Fındık unu üretimi gibi TÜBİTAK destekli projelerimiz var. Laboratuvarlarımızda yürüten 2 önemli çalışmamız bulunuyor. İçeriği gizli tutuyoruz ama bu ürünlerin getirisi yüksek olacak ve Türkiye'de henüz üretilmeyen ürünler olacak.

Bunların dışında, Türkiye'de küçük işletmelerin sayısı da hızla artıyor. Giresun'da 10 yıl önce çok az olan fındık kırma ve kavurma işletmeleri bugün 60'a yakın. Bu işletmeler tonlarca fındık işleyerek iç piyasaya sunuyor. Gelecekte küçük işletmelerin, startup mantığıyla büyük fir-

malara ciddi rakip olacağına inanıyorum. Özellikle Avrupa Birliği'nden coğrafi işaret alan Giresun Tombul Fındığı gibi ürünlerin değeri artacak. Çünkü bu çeşit; %100'e yakın beyazlamış oranı Yüksek aroma ve lezzetiyle dünyadaki en kaliteli fındıklardan biri konumunda. Dünyada üretilen fındığın %93'ü sanayilik, sadece %7'si çerezliktir. Ve bu çerezlik ürünün en büyük kısmını da Giresun Tombul Fındığı oluşturuyor. Bu yüzden katma değerli ürünlerde Giresun fındığının önemi daha da artacak. Kısaca aktarabileceklerim bunlar İsmail Bey. Başka bir sorunuz olursa yanıtlamaktan memnuniyet duyuyorum.

İsmail Şen: Çok teşekkür ederim. Şöyle bir soru var yönetim kurulu başkan yardımcımız Hakkı İsmet Aral'dan. Dünya ticaretinde fındık ürününe tam karşılığı olmasa da, ikame mal olarak badem olduğu söyleniyor. "Fındık ile arasında ne kadar fiyat farkı olursa dünya ticareti badem dönmeye başlıyor?" diye sormuş.

Çetin Topaloğlu: İsterseniz bu soruya ben cevap vereyim, gördüm o soruyu. Öncelikle İsmet Abiye buradan sevgilerimi iletiyorum. Şunu belirtmeliyim ki; Amerika yıllardır bademi tüm dünyaya olduğu gibi bizim ülkemize de dağıtmaya çalıştı. Ama en başta da belirttiğim gibi, Allah'ın bir lütfu: çikolatayla fındığın yakaladığı uyumu badem bir türlü sağlayamadı. Fındık fiyatı çok yüksek olduğu dönemlerde badem tüketimi zaman zaman artış gösterdi, evet. Örneğin 2004 yılında buna şahit olduk. O yıl, bu sene yaşadığımıza benzer hatta daha şiddetli bir zirai don yaşanmıştı. 3 Nisan akşamı Karadeniz Bölgesi'nde yoğun kar yağmıştı ve çerezlik fındık neredeyse tamamen bitmişti. Sadece batı bölgelerde az miktarda fındık kalmıştı. O dönemde badem fiyatları 6,5 - 7 dolar seviyelerindeydi. Bu nedenle badem tüketiminde bir artış oldu, fakat hiçbir zaman fındığın yerini tam anlamıyla alamadı.

Amerika'nın fındığa yönelmesinin bir sebebi de, badem ve cevizde zaten dünyada lider konumda oldukları halde, fındığa olan bağımlılıklarını azaltmak istemeleriydi. Bu yüzden İsmet Abinin katkısını çok değerli buluyorum ve kendisine teşekkür ediyorum. Ancak bu konuda

biz hâlâ rahatız. Badem fiyatı, abartılı olacak belki ama fındığın yarı fiyatına inse bile tüketimde fındığın yerini alma ihtimali çok düşük. Eğer İsmet Abi, Antep fıstığı için benzer bir yorum yapsaydı, yani “Antep fıstığı fiyatı düşerse fındığın yerini alabilir mi?” diye sorsaydı, o zaman daha fazla kaygı duymamız gerekirdi. Çünkü Antep fıstığının fiyatı zaman zaman düşüyor ve fındıkla tat ve kullanım alanı açısından daha yakın bir rekabet oluşturabiliyor. Özetleyecek olursam, badem konusunda çok ciddi bir tehdit algılamıyoruz.

İsmail Şen: Teşekkür ederim. Mustafa Bey az önce hem Çetin Bey’e sorduğum soru, hem Yusuf Bey’e sorduğum soruyu size de sorayım. Siz zaten üreticisiniz orada sahipsiz diyebileceğimiz tırnak içinde tabii “sahipsiz değiller” ama sahipleri uzakta olan, metropollerde olan bahçelerin bakımı için hiç aklınıza sizin bir şey geldi mi? Bir öneriniz var mı bu konuda ne yapılabilir?

Mustafa Gür: Biz bunu uzun zamandır dile getiriyoruz. Ben de bizzat istedim; özel bir ekip oluştuğunda Ordu İl Tarım Müdürlüğü’ne de ilettim. Yetiştirmiş, kaliteli elemana çok ihtiyacımız var ve bu ihtiyaç her geçen gün daha da artıyor.

Gençler artık şehirlere göç ediyor, tarım yapmak istemiyor. Bu yüzden de “sahipsiz bahçe” dediğimiz durum ortaya çıkıyor. Sezon geldiğinde arazisinin başında bulunmayan, başka şehirlerde yaşayan kişilerin bahçeleri bana göre tamamen bakımsız kalıyor. Siz az önce eleman bulmakta zorlandığınızı söylediniz, evet doğru. Sadece bakımsız bahçelere işçi bulmak değil, kendi bahçelerimize işçi bulmakta bile zorluk çekiyoruz.

Ben kendi bahçelerimi ikiye ayırdım: Dal kesimi işlerini kendim yapıyorum, diğer işlerde işçi çalıştırıyorum. Bir yıl dal kesimi için işçi tuttum ama büyük zarar ettim. Çünkü çoğu dal kesmeyi bilmiyor. Bu sorunu şöyle çözdüm: Bahçelerimin hepsine yol yaptım, patpatım var, ulaşım kolaylaştı. Asfalt kenarında olan bahçelere de taksiyle gidiyorum. Budama makası, şarj aletleri, motor, benzin ve yağımı yanımda

götürüyorum. Bu yıl tüm 40 dönümlük bahçemde dal kesimini kendim yaptım ve hiç de yorulmadım.

Teknolojiyi biraz daha uygulasak, çiftçiye bu aletleri öğretsek, işler çok daha kolay olacak. Bu konuda tanıdığım birçok çiftçi arkadaşşıma bu-dama makinesi aldıldım ve tavsiyelerde bulundum. Ancak çiftçi, kendi arazisine sahip çıkmadığı sürece sadece işçiye güvenerek bu iş yürütülemez. Çiftçi işin başında olmazsa başarı gelmez.

Ben bu sene de kış boyunca Ordu'da kaldım. İlkbaharda erkenden bahçeye geldim. Annem ve eşim Ordu'da, ben tek başıma geldim. Kamera sistemim var; işçi sabah 09.00'da geliyor, akşam 15.00'te işi bırakıyor. İşçi kendi bildiği gibi çalışıyor, ama ben arazimin her taşını, her çorak yerini biliyorum. Bu yüzden işçinin yaptığı işin takibini yapmak şart.

Ayrıca arazilerimiz çok küçük. Birçok kişi zaten "Eğlencelik, çerezlik fındık alayım, babamın hatırasına da sahip çıkmış olayım" diye üretim yapıyor. Yani çoğu kişi para kazanmak için değil, duygusal sebeplerle fındık üretimine devam ediyor. Ancak bu yaklaşım devlet için de zarar. Çünkü biz sanayileşmemiş bir ülkeyiz, doğalgazımız yok, petrolümüz yok, ağır sanayimiz sınırlı. Bu nedenle fındık gibi ürünlerden elde edilen KDV Türkiye için çok kıymetli.

Bahçeleri büyütmemiz gerekiyor. Devlet bize diyecek ki: "Sen 100-150 dönüm yere bak, ben sana şu imkanları tanıyorum. Yetişmiş elemanların sigortasını ödüyorum, ailenin geçimini sağlıyorum, çocukların eğitimine destek veriyorum." Ancak bu şekilde bu iş çözülebilir. Yoksa işçi bulamayacağız, bizler de yaşlanacağız ve bu işleri yapamaz hale geleceğiz.

İsmail Şen: Şimdi size soruyorum: Çocuklarınız bu işi devralacak mı?

Mustafa Gür: Valla, maalesef o konuda da üzgünüm. Benim sekiz çocuğum oldu, ama dünyaya gelen bir çocuğum yok. En çok buna üzülüyorum. Çünkü babam için değerli olan her şey benim için de çok

kıymetli. Babamın diktiğı fındık ağacının dibine gidip bakınca bile duygulanıyorum.

Babamı çok severdim ve ona bağı bir evlattım. Ama maalesef, bilgilerimi bırakabileceğim kimsem yok. Kardeşlerimin çocukları var ama onların da bu işi yapmaya niyeti yok. İşte en çok buna üzüliyorum. Çünkü insanın en kıymetli mirası, bildiğı bir şeyi arkasından gelen kuşağı aktarabilmesi. Ben kendi gibi bir çiftçi yetiştirebilirsem, gözüm açık gitmem. Bu konuda iddialıyım. Ben arıcılık da yaptım bir dönem. Her zaman başarıya odaklıydım. Başarıyı yakalarsan hem paran olur hem de takdir edilirsin.

Bazen mühendisleri arıyorum, bilgi alıyorum. Çiftçi kardeşlerimiz, ablalarımız da benden bildiklerimi soruyor. Bildiğimi paylaşıyorum, bilmediğimi araştırıp öğreniyorum. Gerçekten çiftçilik Türkiye’de ölüyor. Ama şuna inanıyorum: Bir gün gelecek, toprak çok değerli olacak. Bunu görür müyüz bilmiyorum ama mutlaka olacak. Eskiden bizim memlekette toprak çok kıymetliydi. Toprak sahibi olanlar değer görürdü, kız verilirdi. Şimdi toprak sahiplerine kız bile verilmiyor; o da ayrı bir mesele...

İsmail Şen: Başınız sağ olsun çok üzüldüm. Ama ben şu bağlamda sormuştum. Zaten yeni nesil konuyla ilgilenmediğı için, hakikaten şu anda en büyük problemlerden bir tanesi. Nüfusunun yaş ortalamasının yükselmesi zaten yeni kişiler de bunu yapmak istemiyor. En büyük problem o.

Mustafa Gür: Şimdi şöyle bir durum var İsmail Bey: Beni annem ve babam yetiştirdi, ama ben de kendi katkımı kattım. Bugün anne-babalar diyor ki: “Ben ezildim, benim çocuğum ezilmesin. Çocuğum toprakla uğraşmasın, gelinim-kızım inek sağmasın, arı bakmasın, tavuk bakmasın, kapıda köpek olmasın. Şehirde yaşasın.” İyi de kardeşim, şehirde yaşamanın da bir bedeli var. Şehirde yaşamak kolay mı? Asgari ücretle geçinmeye çalışıyorsun.

Ben burada söylüyorum, açık yüreklilikle: Devlet memurlarından çok daha fazla kazanıyorum. Gerçekten samimiyetle söylüyorum; bu yıl hariç, fiyatlara hiç takılmadım. Bu sene bir tek fiyat meselesine kafam takıldı. “Fındık yandı” dediler, sonra fiyatlar yine yükseldi. Ama ben zaten bu şekilde fiyatların artmasını da istemiyorum.

Bir sorun daha var fındıkta: Emanet sistemi! Fındığı emanete bırakıyoruz, sonra da paraya ihtiyaç kalmıyor. Fındıkçılığın kurtulması için mutlaka köylerde kooperatifler ya da ilçelerde güçlü birlikler kurulmalı. Yoksa biz kendimizi kandırıyoruz. Fındıkçılık da Türkiye’de bitiyor. Araziler bölünüyor. Benim 60 dönüm bahçem var ama kardeşimle ortak. Bir kardeşim daha var, Ankara’da avukat. Onun yerine de ben bakıyorum.

Çetin Bey’in de söylediği gibi, miras bölünmeleri büyük bir problem. Araziler küçülüyor, verim düşüyor. İnsanlar sanıyor ki herkes üniversite okuyacak. Herkes okumayacak! Türkiye’de bazı bölümlerden mezun olanlar iş bile bulamıyor. Benim oğlum da kızım da üniversite mezunu olsun diye uğraşmam. Eğitim almak elbette önemli ama sadece diplomaya odaklanmak doğru değil. Gelsin çocuklar çiftçilik yapsın. Bakın açık söylüyorum: Daha fazla para kazanacaklar. Benim daha önce birkaç hayvanım da vardı. Ama artık bıraktım. Çünkü hastalandığımda hayvanlara bakacak kimse yoktu. Onların yerine şimdi küçük bir oturma yeri yaptım. Kendi kendime diyorum ki: Ben köylüyüm. O zaman niye organik yumurta yemeyeyim? Niye kendi ürettiğim sütü, yoğurdu, tereyağını, çökeleği yemeyeyim? İnanın, bazen paramız var ama köyde bile istediğimiz kalitede ürün bulamıyoruz!

Köylerden büyük bir kaçış var. Bu kaçışı durdurmamız lazım. Yoksa köyler tamamen boşalacak. Tıpkı kelebeklerin ışığa doğru uçuşu gibi. O ışığın onları yakıp yok ettiğini bilmiyorlar. Şunu sormak lazım: Sen köylüsün kardeşim, niye şehre gidip markette, atölyede, düşük maaşla eziliyorsun? İki tane inek alsan, devlet destek veriyor, kendi yağını-yoğurdunu satarsın, yine geçinirsin. Bazen düşünüyorum: 3-4 inek alsam, modern sağım makinesi kursam, hanıma

da destek olsam, çok daha iyi para kazanırım. Profesyonel yaparsak gerçekten köyde yaşamak çok daha karlı. Burada devlet memurlarına bir sözüm yok; Memurlar çalışır, maaşını alır. Ama özel sektörde asgari ücretle çalışan gençlerimize gerçekten yüreğim yanıyor. Çok eziliyorlar, çok.

İsmail Şen: Ben size bir örnek vereyim müsaade ederseniz. Bursa'da bir arkadaşım, dağ köylerinde birinde doktorluk yapıyordu. Onu ziyarete gittiğimde birçok yerin bakımsız, ekilmemiş tarlalarla dolu olduğunu gördüm ki, Bursa muhteşem bir verimli toprakları olan yerdir. Meyve bahçeleri de bakımsızdı. Dedim bunlara bakan yok mu? Niye bu durumda? Dedi ki abi dedi kız vermiyorlar dedi burada duranlara. Evet, o yüzden aşağı gidiyor. Bursa'da Tofaş'a veya bir başka fabrikaya giriyor. O zaman sigortalı işi olduğu zaman kız veriyorlar. Ama adam burada diyor 100 dönüm meyve bahçesini bırakıp aşağı gidiyor yani. O yüzden mesele sadece para veya geçim değil, hayat tarzı talebi ile ilgili bir şey başka bir hayat tarzı talep ediyor insanlar gençler. Anneleri babaları veya dedeleri pek beğenmediği için, sizin de az önce ifade buyurduğunuz gibi "ben çektim çocuklarım çekmesin" diye bu konuyu teşvik ettikleri için olsa gerek böyle bir sonuçla karşı karşıya kaldık. Başka söyleyeceğiniz bir şey yoksa Çetin Bey'e geçeceğim. Çetin Bey'e de geçme nedenim geçerken de söyleyeceğim özelliği şudur; az önce sizin söylediğiniz herkes okumasın meselesi ile ilgili ondan dinlediğim bir hikâye var, Çetin Bey de üniversiteye gitmiş, üniversiteyi okumuş bitirmiş ama üniversite sınavına girdikten sonra şöyle bir içi cız etmiş. "Acaba demiş ya kazanırsam iş hayatına da çabuk atılamayacağım" diye bir dertlenmiş. Dolayısıyla söylediğinizi en iyi anlayacak kişilerden birine söz vereceğim. Buyurun son sözünüzü alayım varsa söyleyeceğiniz bir şey.

Mustafa Gür: Ben size bu programı yaptığınız için teşekkür ederim. Katılımcılara teşekkür ediyorum. Benim için iyi oldu. Bilmediğim şeyler bazı şeyleri de ders olarak aldım. Hayatımda da uygulayacağım

tüm katılımcılara teşekkür ediyorum. Özellikle de size teşekkür ediyorum ki böyle program yaptı. Mühendis arkadaşım da iyi ki benim ismimi vermiş, ben çok memnun kaldım. Bu konuşmalardan çıkaracağım güzel dersler de var. Hepinize teşekkür ediyorum, sağ olun zevkle de dinliyorum Çetin Bey'i.

Çetin Topaloğlu: Çok teşekkür ediyorum Mustafa Bey. Sizi tanımaktan gerçekten çok mutlu oldum. Bölgenin bir insanının bu kadar çalışkan ve işini severek yapması beni ayrıca sevindirdi.

İşin özü şu: Üniversite sınavına girmeden önce abimle birlikte bir hayvancılık projesi hazırlamıştık. Destek başvurularını bile yapmıştık. Hatta sınavı kazanmasam diye içimden geçirdiğim zamanlar olmuştu. Ama sınavı kazandık ve üniversiteye gittik. O hayalimiz de biraz geride kaldı. Biz köylerimizden, üretimden ve tarımdan koparak şehirleştik. Ama bu temeli sağlam olmayan bir şehirleşme oldu. Şimdi İstanbul'da yaşayan biri olarak söylüyorum: Ömrümüzün yarısı, hatta üçte ikisi trafikte geçiyor. Bu yüzden, belki kendi köyümüz olmasa bile, yakın bir köyde yine toprakla buluşacağız. İnsanlar, zamanla köye dönmeyi isteyerek seçecekler.

Mustafa Bey'in söylediğine tamamen katılıyorum: Asgari ücretle geçinemeyen arkadaşlara bazen şunu diyorum: "Gidin köyünüze." Çünkü köyde bir ineğiniz, birkaç tavuğunuz olsa, bahçenizi işleseniz, şehirde asgari ücretle çalışmaktan daha fazla kazanırsınız. Üstelik kendi sigortanızı bile ödeseniz yine daha rahat yaşarsınız.

Özetle şunu yapmamız lazım: Önümüze bir kâğıt kalem alıp artıları ve eksileri yazacağız. Ama bunu sadece fındık özelinde değil, genel tarım yapısında değerlendireceğiz. Ülkemiz çok verimli bir ülke. Flora, iklim, toprak... Dünyada bizim kadar şanslı başka bir ülke zor bulunur. Ama hakkını veriyor muyuz? Ne yazık ki hayır. Biraz önce Yusuf Bey'e sormuştunuz katma değer konusunu. Doğru söylüyor, son yıllarda sanayiciler de bu işin farkına vardı. Artık çiğ fındık satışından çok, kat-

ma değerli ürün satışı artıyor. Şu an çiğ fındık satışımız %14 oranında katma değerli satışa kaymış durumda. Bu da hem kilo bazında hem de dolar bazında bir artış sağladı. Biraz daha dokunuşla fındık üretimi ve ticareti daha verimli ve karlı hale getirilebilir. Ama bunun için üreticiden sanayiciye, tüccardan kooperatiflere kadar herkesin birlikte çalışması şart.

Eskiden Fiskobirlik vardı, şimdi TMO yapıyor alımları. Fakat yeniden Fiskobirlik gibi güçlü bir yapının kurulması gerektiğini düşünüyorum. Yusuf Bey'in Fındık Araştırma Enstitüsü çalışmaları çok kıymetli. İlk bu projeden bahsedildiğinde aklıma gelen ilk isim Yusuf Bey olmuştu. Çünkü işine sadece ticari değil, gönülden bağlı bir yaklaşımı var. Özellikle iklim değişikliğine uyum sağlamak için yeni çeşitler geliştiriyorlar. "Allah Verdi" çeşidi gibi soğuk iklimlere dayanıklı, geç çiçeklenen fındık türleri üretiliyor. İklim krizinin etkilerini daha fazla yaşayacağız, bu çalışmalar çok önemli. Kahverengi kokarca tehdidiyle mücadelede biraz geç kaldık. Şimdi samuray arısı salınımı ile biyolojik mücadele başlıyor. Ama fiziksel mücadeleye daha erken başlamalıydık. Geçen yıl Fatsa, Samsun, Ordu bölgelerinde ciddi zararlar oldu. Bu yıl ne olacağını zaman gösterecek.

Ayrıca, bu yıl soğuk zararından dolayı Ordu bölgesinde %50'ye varan ürün kaybı var. Samsun ve Giresun bölgelerinde de benzer durumlar var. Geçen yıl 95.000 ton fındık alınmıştı, bu yıl 70.000-75.000 ton civarında olur gibi gözüküyor. Ama gerçek tablo, çuvala girdiğinde netleşecek. Böcek ve hastalıklarla mücadele yapılmazsa kalite sorunu yaşanacak.

Son olarak şunu söylemek istiyorum: Fındık, ülkemizin altınıdır. Tıpkı diğer tarım ürünlerinde olduğu gibi, fındıkta da planlı üretime geçmeliyiz. Mevcut ağaçları gençleştirmeli, üretimi arttırmaktan çok, verimliliği arttırmalıyız. Başta üreticiler olmak üzere tüm paydaşlar doğru bir planlamayla hareket etmeli. Bu programa vesile olan Ahmet Başkanımıza, Katkı sunan İsmail Bey'e ve ayrıca Yusuf Bey ile Mustafa Bey'e ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

İsmail Şen: Teşekkür ederiz Çetin Bey. Şimdi Yusuf Bey, size son kez söz vermek istiyorum. Zaten notlarımda da var; ayrıca Çetin Bey de az önce sizin geliştirdiğiniz türlere değindi. Bu konuda eklemek istedikleriniz varsa, sizden dinlemek isterim.

Ayrıca, Ahmet Bülent Başkanımın da sormak istediği bir konu olup olmadığını kendisine soracağımı hatırlatmak isterim.

Dr.Yusuf Bilgen: Öncelikle, evet bizim çeşitli fındık çeşitlerimiz var. Son olarak, peyzaj mimarlığı için geliştirdiğimiz, literatürde “Maksima” olarak geçen bir süs bitkimiz bulunmakta. Bu çeşit, süslü fındık olarak peyzaj mimarlarında kullanılabilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Özelliklerini daha önce de belirtmiştim. Bunun dışında, evet; “Allah Verdi” olarak adlandırılan OKA 28 Giresun melezi çeşidimiz var. Allah Verdi, 2015 yılında tescil edilmiştir. Randımanı %48 civarında olup, Tombul çeşidine göre yaklaşık iki katına yakın verim sağlamaktadır. Homogami özelliği, yani erkek ve dişi çiçeklerin hemen hemen aynı zamanda çiçeklenmesi mevcuttur.

Şöyle bir durum var: Sahil bölgelerinde geçici çeşitlerde, iç doldurma döneminde havalar kurak giderse –özellikle sulama imkânı olmayan yerlerde randıman düşüşü olabiliyor. Ancak Allah Verdi çeşidinde kuraklık stresi minimum hasarla atlatılıyor; yani dayanımı daha yüksek. Ayrıca, yüksek rakımlı bölgelerde de başarı gösteriyor. Şu anda, Türk fındık çeşitleri içerisinde en geç yapraklanan çeşit diyebiliriz. Daha önce Çakıldak olarak biliniyordu, ancak OK28 ile Çakıldak hemen hemen aynı dönemde yapraklanıyor. Tozlayıcı olarak rahatlıkla OK28 ve Giresun melezi kullanılabilir. Melez ile ilgili çalışmalarımız da devam etmektedir.

Bunun yanında, başka bir ıslah çalışmasında Tombul klon seleksiyonu üzerinde çalıştık. Tombul çeşidi içerisinde, verim ve kalite değerleri yönünden üstün bireyleri seçtik. Bu çalışmada birkaç birey öne çıktı ve bunlarla ilgili çeşit başvurusu için çalışmalara başladık. Ancak bazı prosedürleri aşamadık, bu yüzden yeni bir bahçe kurduk.

Çakıldak klon seleksiyonunda ise, Ordu ilinde yedi ilçede yapılan çalışmalarla Çakıldak tipi içerisinde verim ve kalite açısından üstün 18 birey seçildi. Bu bireyler, Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü arazisine aktarıldı. Çalışmalar normalde 2014-2015 yıllarında başlamıştı, ancak arazi aktarımı 2023 sonbaharında gerçekleşebildi. Çalışmalar hâlen devam etmektedir. Fuoşo ve Yomra fındıkları arasında ise isim karışıklıkları bulunmakta, farklı bölgelerde farklı adlarla anılmaktadır. Benim şahsi doktora çalışmamda, Yomra çeşidi içerisinde geliştirdiğimiz bir çeşidimiz var. Özellikleri şunlardır: Yuvarlak meyve formu, Sanayiye uygun, Beyazlama oranı %95-100, Sağlam meyve oranı %95-100, Ortalama meyve ağırlığı 2.30 gramın üzerinde, Kalın kabuk yapısı, Mekanizasyona uygun, Geç yapraklanıp erken olgunlaşmaktadır.

Bu çeşidimizle ilgili başvurmuzu tamamlıyoruz. Muhtemelen 2026 Ocak ayında tescil edilmiş olacak. Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü olarak geliştirdiğimiz bu yeni çeşitlerin üretilmesi hususunda da çalışmalar yürütüyoruz. Doku kültürüyle çoğaltma çalışmalarına geçtik. Bildiğiniz gibi, Türkiye’de fındık fidancılığı henüz gelişmiş değil. Şu an için fidanlar ancak dip sürgünü veya kök sürgünü yöntemleriyle çoğaltılıyor. Bu da, üreticiden üreticiye taşıma ile mümkün oluyor ve yaygınlaşması zaman alıyor. Doku kültürü konusunda da ekip arkadaşlarımızla protokol geliştirme çalışmaları sürmektedir.

Allah Verdi çeşidinin tek olumsuz yanı, kabuğunun biraz kalın olmasıdır. Buna rağmen, öneriyor muyum? Evet, kesinlikle öneriyorum: Homogami özelliği var (erkek ve dişi çiçekler aynı zamanda açıyor), Geç yapraklanıp erken olgunlaşıyor, 15-20 Ağustos civarında, Tombul çeşidinde dalda %70-80 meyve dökülürken, Allah Verdi çeşidinde bu oran %95'lere çıkıyor. Bu da mekanizasyona uygun bir hasat imkânı sunuyor. Geç yapraklandığı için, ilkbahar geç donlarına karşı da biraz daha dayanıklı olduğunu söyleyebilirim. Erkek çiçek sayısı fazla, dolayısıyla polen üretimi de yüksek. Muhtemelen, Tombul ile yabani fındığın ya da Sivri fındığın bir melezidir; çünkü bu çeşit doğadan seleksiyonla bulunarak geliştirilmiştir. Benim anlatabileceklerim bu kadar.

Kurumumuz olan Fındık Araştırma Enstitüsü'nü ve Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'nü tanıtma imkânı verdiğiniz için İstanbul Ticaret Borsası Yönetimine, özellikle Ahmet Bülent Kasap Başkanımıza ve sizlere çok teşekkür ederim. Her zaman için, fındıkla ilgili yapılacak tüm çalışmalarda Fındık Araştırma Enstitüsü olarak katkı vermeye hazır olduğumuzu belirtmek isterim. Teşekkür ederim.

İsmail Şen: Sayın başkanım ve değerli katılımcılar, herkes detaylı aktardı teşekkür ediyorum. Son sözü size bırakıyorum Başkanım buyurun.

Ahmet Bülent Kasap: Değerli konuklarımız ve katılımcılarımız, programımıza değerli katkılarından dolayı;

- Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen'e,
- Fındık Üreticisi Mustafa Gür'e,
- Ve İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Bizlere çok önemli bilgiler verdiler...

Toplantımız sona erdi ama bizim yapacaklarımız bitmedi... Öncelikle İstanbul Ticaret Borsası olarak yaptığımız programları film olarak YouTube kanalımıza yüklüyoruz...

Ayrıca, Basın bülteni olarak servis ediyoruz... Web sitemizde ve dergimizde toplantının ayrıntılarına yer veriyoruz... E-kitap ve basılı kitap olarak da yayınlıyoruz... Ayrıca burada dile getirilen sorun ve çözüm önerilerini de TOBB vasıtasıyla ilgili bakanlıklara ulaştırıyor, takipçisi oluyoruz...

Bu programımızın fındık yetiştiriciliğine ve sektörüne katkıda bulunacağı inancıyla, değerli panelistlerimiz ve siz izleyenlere teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Son olarak toplantımızın bitişinde, toplantılarımızı geliştirmek için birkaç sorudan oluşan bir anketimiz olacak, eğer cevaplarsanız seviniriz. Yeni toplantılarımızda görüşmek dileğiyle...

BASIN YANSIMALARI

AKSAM

EDITOR: SUMER DEMİRCİLER TASARIM: SELİM CEBECİ

İstanbul Ticaret Borsası'nın başlattığı Altın Tohumlar projesinde fındık verimliliği masaya yatırıldı. Verimlilik sorununun en önemli kaynağının büyük şehirlerde yaşayan, gelir olarak fındık yetiştirmeye çalışan bahçe sahiplerinin yaptığı 'turist çiftçiliği' olduğu ortaya çıktı.

FINDIKTA TURİST ÇİFTÇİLİĞİ

STANBUL Ticaret Borsası'nın katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlattığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay fındık ele alındı. Toplantıda konuşan İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu, Türkiye'nin fındıkta ciddi bir verimlilik sorunu olduğunu belirterek, "Bu sorunun en önemli kaynağı 'turist çiftçiliği', yani fındığı yan gelir olarak gören ve büyük şehirlerde yaşayan bahçe sahipleri" dedi. Online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı. Toplantıya, Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İstanbul Ticaret Borsası Meclisi ve 15. Kurumemiş ve Kuru Meyve Ticareti

Komite Üyesi Çetin Topaloğlu konuşmacı olarak katıldı.

VERİM İKİYE KATLANABİLİR

Fındıkta Türkiye'nin hasılasının ikiye katlanmasının mümkün olduğunu işaret eden İSTİB Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu, "Yıl boyunca ilgilenmeyen bahçelerin verimi tabii çok düşük oluyor. Bu

sorunu aşmak, bahçelerin bakımını sağlamak için somut adımlar atılmak" dedi. Topaloğlu, gençleştirme, seyreltme, gübreleme gibi faktörler de eklendiğinde, Türkiye fındık hasılasının mevcut ekim alanlarıyla bile ikiye katlanmasının mümkün olduğunu belirtti. Toplantıda konuşan Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen ise, Türkiye'nin fındık üretiminde liderliği sürdürdüğünü belirterek, "Son 10 yılda Türkiye'deki üretim alanları 850 bin hektardan 750 bin hektara yükseldi. En yakın rakibimiz İtalya, 100 bin hektarlık bir alanda üretim yapıyor. Bu bizim son 10 yılda artan ekim alanımız kadar. Ülkemiz 2024 yılında 717 bin tonluk fındık üretimi gerçekleştirdi. Türkiye, bu alanda liderliğini sürdürüyor. Enstitü olarak verimlilik konusunda çalışmalar yapıyor, üreticilerimize yol gösteriyor ve işlah çalışmaları yapıyoruz" şeklinde konuştu.

Dönümde 400 kg

FINDIK üreticisi Mustafa Gür, fındık üretiminin 750 metrenin altında yapılmasının uygun olduğunu ancak bahçesinin 810-1050 metre arasında olmasına rağmen yüksek verim elde ettiğini ifade ederek, "Dönümde 400 kg'lara varan verim elde etmeyi başardım. Köyde yaşayıp toprağı ile ilgilenenler ile şehir dışında yaşayıp sadece hasat için gelenler arasındaki fark çok belirgin. Ben, 60 dönümden 18 ton fındık topladım. Köyde yaşayıp yeri ile ilgilenmeyen üreticiler ise 120 dönümden 10 ton aldı" dedi. Mustafa Gür, kalifiye işçi probleminin de sürekli arttığını belirterek, "Gençlerin tarıma özendirilmesi gerekiyor" dedi.

Hürses

İSTİB 'Altın Tohumlar' projesinde fındık üretimi ele alındı

İSTANBUL Ticaret Borsası'nın, katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlattığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay Türkiye'deki fındık üretimi değerlendirildi.

İSTİB'den yapılan açıklamaya göre, online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı.

Toplantıya, Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İstanbul Ticaret Borsası Meclisi ve 15. Kurul üyesi ve Kuru Meyve Ticareti Komitesi Üyesi Çetin Topaloğlu konuşmacı olarak katıldı.

İSTİB Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu fındıkta Türkiye'nin hasılasının ikiye katlanmasının mümkün olduğuna işaret ederek, "Yıl boyunca ilgilenilmeyen bahçelerin verimini tabii çok düşük oluyor. Bu sorunu aşmak, bahçelerin bakımını sağlamak için somut adımlar atılmalı" dedi.

Topaloğlu, gençleştirme, seyrletme, gübreleme gibi faktörler de eklendiğinde, Türkiye fındık hasılasının mevcut ekim alanlarıyla bile ikiye katlanmasının mümkün olduğunu söyledi.

'Türkiye bu alanda liderliğini sürdürüyor'

Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen ise, Türkiye'nin fındık üretiminde liderliği sürdürdüğünü belirterek, "Son 10 yılda Türkiye'deki üretim alanları 650 bin hektardan 750 bin hektara yükseldi. En yakın rakibimiz İtalya, 100 bin hektarlık bir alanda üretim yapıyor. Bu bizim son 10 yılda artan ekim alanımız kadar. Ülkemiz 2024 yılında 717 bin tonluk fındık üretimi gerçekleştirdi. Türkiye bu alandaki liderliğini sürdürüyor." diye konuştu.

"Enstitü olarak verimlilik konusunda çalışmalar yapıyor, üreticilerimize yol gösteriyor ve ıslah çalışmaları yapıyoruz." diyen Bilgen, fındık ve birçok birkıy olumsuz etkileyen kahverengi kokaraca böceğiyle mücadelelenin devam ettiğini belirterek, "Kahverengi kokaraca, fındık için büyük bir tehdit oluşturuyor. Kahverengi kokaracanın yumurtalarıyla beslenen 1 milyon civarında Samuray Arısı üretimi gerçekleştirildi." ifadelerini kullandı.

Fındık üreticisi Mustafa Gür, fındık üretiminin 750 metrenin altında yapılmasının uygun olduğunu ancak bahçesinin 810-1050 metre arasında olmasına rağmen yüksek verim elde ettiğini ifade ederek, "Dönümde 400 kilogramlara varan verim elde etmeyi başardım. Köyde yaşayıp toprağı ile ilgilenenler ile şehir dışında yaşayıp sadece hasat için gelenler arasındaki fark çok belirgin. Ben, 60 dönümden 18 ton fındık topladım. Köyde yaşamayıp yeri ile ilgilenmeyen üreticiler ise 120 dönümden 10 ton aldı." dedi.

Kalifiye işçi probleminin de sürekli arttığını belirten fındık üreticisi Gür, "İnsanlar, gelirlerinin daha az, hayat kalitelerinin daha düşük olacağına bile bile şehirden yaşamayı tercih ediyorlar. Özellikle gençlerin tarıma yönelmesi için neler yapılabileceğinin iyi düşünülmesi, bu konuda daha fazla çaba gösterilmesi gerekiyor." şeklinde konuştu. (aa)

Analiz

İSTİB fındık üretimini ele aldı

İstanbul Ticaret Borsası (İSTİB), katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlattığı "Altın Tohumlar" projesi kapsamında bu ay Türkiye'nin fındık üretimi üzerine bir toplantı düzenledi. Online olarak gerçekleştirilen toplantıya İSTİB Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap açılış konuşmasını yaparken, moderatörlüğü görevini İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen üstlendi. Toplantıya Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İSTİB Meclisi Üyesi Çetin Topaloğlu da konuşmacı olarak katıldı. Çetin Topaloğlu, Türkiye'deki fındık hasılasının iki katına çıkabileceğini belirterek, "Yıl boyunca ilgilenilmeyen bahçeler düşük verim veriyor. Bu sorunu aşmak için bahçelerin bakımı için somut adımlar atılmalı" dedi.

Fındıkta sorun turist çiftçiliği

İstanbul Ticaret Borsası'nın katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlatıldığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay fındık ele alındı. Toplantıda konuşan İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu, Türkiye'nin fındıkta ciddi bir verimlilik sorunu olduğunu belirterek, "Bu sorunun en önemli kaynağı 'turist çiftçiliği', yani fındığı yan gelir olarak gören ve büyük şehirlerde yaşayan bahçe sahipleri" dedi. Online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı. Toplantıya, Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İstanbul Ticaret Borsası Meclisi ve 15. Kuruyemiş ve Kuru Meyve Ticareti Komitesi Üyesi Çetin Topaloğlu konuşmacı olarak katıldı. VERİM İKİYE KATLANABİLİR Fındıkta Türkiye'nin hasılasının ikiye katlanmasının mümkün olduğuna işaret eden İSTİB Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu, "Yıl boyunca ilgililenmeyen bahçelerin verimi tabii çok düşük oluyor. Bu sorunu aşmak, bahçelerin bakımını sağlamak için somut adımlar atılmalı" dedi. Topaloğlu, gençleştirme, seyreltme, gübrele mevcut ekim alanlarıyla bile ikiye katlanmasının n Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdü liderliği sürdürdüğünü belirterek, "Son 10 yılda 7 hektara yükseldi. En yakın rakibimiz İtalya, 100 bin artan ekim alanımız kadar. Ülkemiz 2024 yılında 7 alanda liderliğini sürdürüyor. Enstitü olarak verim gösteriyor ve ıslah çalışmaları yapıyoruz" şeklinde fındık üretiminin 750 metrenin altında yapılmasının arasında olmasına rağmen yüksek verim elde ettiğ etmeyi başardım. Köyde yaşayıp toprağı ile ilgilien arasındaki fark çok belirgin. Ben, 60 dönümden 11 ilgilienmeyen üreticiler ise 120 dönümden 10 ton arttığını belirterek, "Gençlerin tarıma özendirme:

canligaste

www.canligaste.com | 23.04.2025

[Haber Link](#)

İSTİB "Altın Tohumlar" projesinde fındık üretimi ele alındı

İSTİB "Altın Tohumlar" projesinde fındık üretimi ele alındı

İstanbul Ticaret Borsası'nın, katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlatıldığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay Türkiye'deki fındık üretimi değerlendirildi. İSTİB'den yapılan açıklamaya göre, online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı. Toplantıya, Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İstanbul Ticaret Borsası Meclisi ve 15. Kuruyemiş ve Kuru Meyve Ticareti Komitesi Üyesi Çetin Topaloğlu konuşmacı olarak katıldı. İSTİB Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu fındıkta Türkiye'nin hasılasının ikiye katlanmasının mümkün olduğuna işaret ederek, "Yıl boyunca ilgililenmeyen bahçelerin verimi tabii çok düşük oluyor. Bu sorunu aşmak, bahçelerin bakımını sağlamak için somut adımlar atılmalı" dedi. Topaloğlu, gençleştirme, seyreltme, gübreleme gibi faktörler de eklendiğinde, Türkiye fındık hasılasının mevcut ekim alanlarıyla bile ikiye katlanmasının mümkün olduğunu söyledi. - "Türkiye bu alanda liderliğini sürdürüyor" Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen ise, Türkiye'nin fındık üretiminde liderliği sürdürdüğünü belirterek, "Son 10 yılda Türkiye'deki üretim alanları 650 bin hektardan 750 bin hektara yükseldi. En yakın rakibimiz İtalya, 100 bin hektarlık bir alanda üretim yapıyor. Bu bizim son 10 yılda artan ekim alanımız kadar. Ülkemiz 2024 yılında 717 bin tonluk fındık üretimi gerçekleştirdi. Türkiye bu alandaki liderliğini sürdürüyor." diye konuştu. "Enstitü olarak verimlilik konusunda çalışmalar yapıyor, üreticilerimize yol gösteriyor ve ıslah çalışmaları yapıyoruz." diyen Bilgen, fındık ve birçok bitkili olumsuz etkileyen kahverengi kokarca böceğiyle mücadelenin de devam ettiğini belirterek, "Kahverengi kokarca, fındık için büyük bir tehdit oluşturunur. Kahverengi kokarcanın yumurtalarını beslenen 1 milyon civarında Samuray Arısı üretimi gerçekleştirildi." ifadelerini kullandı. Fındık üreticisi Mustafa Gür, fındık üretiminin 750 metrenin altında yapılmasının uygun olduğunu ancak bahçesinin 810-1050 metre arasında olmasına rağmen yüksek verim elde ettiğini ifade ederek, "Dönümde 400 kilogramlara varan verim elde etmeyi başardım. Köyde yaşayıp toprağı ile ilgilienler ile şehir dışında yaşayıp sadece hasat için gelenler arasındaki fark çok belirgin. Ben, 60 dönümden 18 ton fındık toplam. Köyde yaşamayıp yeri ile ilgilienmeyen üreticiler ise 120 dönümden 10 ton aldı." dedi. Kalifiye işçi probleminin de sürekli arttığını belirten fındık üreticisi Gür, "İnsanlar, gelirlerinin daha az, hayat kalitelerinin daha düşük olacağını bile bile şehirden yaşamayı tercih ediyorlar. Özellikle gençlerin tarıma yönelmesi için neler yapılabileceğinin iyi düşünülmesi, bu konuda daha fazla çaba gösterilmesi gerekiyor." şeklinde konuştu. # Altın Tohumlar# fındık# İSTİB EDITÖR

Ekonomi Dünya

www.ekonomidunya.com | 23.04.2025

[Haber Link](#)

İSTİB "Altın Tohumlar" projesinde fındık üretimi ele alındı

İSTİB'den yapılan açıklamaya göre, online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı. İstanbul Ticaret Borsası'nın, katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlattığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay Türkiye'deki fındık üretimi değerlendirildi. İSTİB'den yapılan açıklamaya göre, online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı. Toplantıya, Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İstanbul Ticaret Borsası Meclisi ve 15. Kuruyemiş ve Kuru Meyve Ticareti Komitesi Üyesi Çetin Topaloğlu konuşmacı olarak katıldı. İSTİB Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu fındıkta Türkiye'nin hasılasının ikiye katlanmasının mümkün olduğuna işaret ederek, "Yıl boyunca ilgililenmeyen bahçelerin verimi tabii çok düşük oluyor. Bu sorunu aşmak, bahçelerin bakımını sağlamak için somut adımlar atılmalı" dedi. Topaloğlu, gençleştirme, seyrletme, gübreleme gibi faktörler de eklendiğinde, Türkiye fındık hasılasının mevcut ekim alanlarıyla bile ikiye katlanmasının mümkün olduğunu söyledi.

"Türkiye bu alanda liderliğini sürdürüyor" Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen ise, Türkiye'nin fındık üretiminde liderliği sürdürdüğünü belirterek, "Son 10 yılda Türkiye'deki üretim alanları 650 bin hektardan 750 bin hektara yükseldi. En yakın rakibimiz İtalya, 100 bin hektarlık bir alanda üretim yapıyor. Bu bizim son 10 yılda artan ekim alanımız kadar. Ülkemiz 2024 yılında 717 bin tonluk fındık üretimi gerçekleştirdi. Türkiye bu alandaki liderliğini sürdürüyor." diye konuştu. "Enstitü olarak verimlilik konusunda çalışmalar yapıyor, üreticilerimize yol gösteriyor ve işlah çalışmalarını yapıyoruz." diyen

Bilgen, fındık ve birçok bitkili olumsuz etkileyen kahverengi etliğini belirterek, "Kahverengi kokarca, fındık için büyük yumurtalarıyla beslenen 1 milyon civarında Samuray Arısı üreticisi Mustafa Gür, fındık üretiminin 750 metrenin altı 810-1050 metre arasında olmasına rağmen yüksek verim kilogramlara varan verim elde etmeyi başardım. Köyde yi sadece hasat için gelenler arasındaki fark çok belirgin. Be yaşamayıp yeri ile ilgililenmeyen üreticiler ise 120 dönüm sürekli arttırdığını belirten Fındık üreticisi Gür, "İnsanlar, gel olacağı bile bile şehirde yaşamayı tercih ediyorlar.

HABERLER.COM

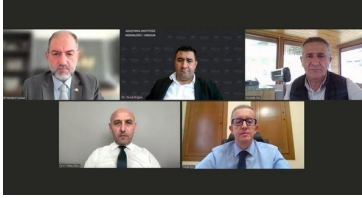
www.haberler.com | 23.04.2025

[Haber Link](#)

İstanbul Ticaret Borsası Fındık Üretimini Değerlendirdi

İstanbul Ticaret Borsası'nın, katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlattığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay Türkiye'deki fındık üretimi değerlendirildi.

İstanbul Ticaret Borsası'nın, katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlattığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay Türkiye'deki fındık üretimi değerlendirildi. İSTİB'den yapılan açıklamaya göre, online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı. Toplantıya, Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İstanbul Ticaret Borsası Meclisi ve 15. Kuruyemiş ve Kuru Meyve Ticareti Komitesi Üyesi Çetin Topaloğlu konuşmacı olarak katıldı. İSTİB Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu fındıkta Türkiye'nin hasılasının ikiye katlanmasının mümkün olduğuna işaret ederek, "Yıl boyunca ilgililenmeyen bahçelerin verimi tabii çok düşük oluyor. Bu sorunu aşmak, bahçelerin bakımını sağlamak için somut adımlar atılmalı" dedi. Topaloğlu, gençleştirme, seyrletme, gübreleme gibi faktörler de eklendiğinde, Türkiye fındık hasılasının mevcut ekim alanlarıyla bile ikiye katlanmasının mümkün olduğunu söyledi. "Türkiye bu alanda liderliğini sürdürüyor" Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen ise, Türkiye'nin fındık üretiminde liderliği sürdürdüğünü belirterek, "Son 10 yılda Türkiye'deki üretim alanları 650 bin hektardan 750 bin hektara yükseldi. En yakın rakibimiz İtalya, 100 bin hektarlık bir alanda üretim yapıyor. Bu bizim son 10 yılda artan ekim alanımız kadar. Ülkemiz 2024 yılında 717 bin tonluk fındık üretimi gerçekleştirdi. Türkiye bu alandaki liderliğini sürdürüyor." diye konuştu. "Enstitü olarak verimlilik konusunda çalışmalar yapıyor, üreticilerimize yol gösteriyor ve işlah çalışmalarını yapıyoruz." diyen Bilgen, fındık ve birçok bitkili olumsuz etkileyen kahverengi kokarca böceğiyle mücadelenin de devam ettiğini belirterek, "Kahverengi kokarca, fındık için büyük bir tehdit oluşturuyor. Kahverengi kokarcanın yumurtalarıyla beslenen 1 milyon civarında Samuray Arısı üreticisi Mustafa Gür, fındık üretiminin 750 metrenin altı arasında yapılmasını uygun olduğunu ancak bahçesinin 810-1050 metre arasında olmasına rağmen yüksek verim elde ettiğini ifade ederek, "Dönüme 400 kilogramlara varan verim elde etmeyi başardım. Köyde yaşamayıp toprağı ile ilgililenenler ile şehir dışında yaşamayıp sadece hasat için gelenler arasındaki fark çok belirgin. Ben, 60 dönümden 18 ton fındık topladım. Köyde yaşamayıp yeri ile ilgililenmeyen üreticiler ise 120 dönümden 10 ton aldı." dedi. Kalfiye içi probleminin de sürekli arttığını belirten fındık üreticisi Gür, "İnsanlar, gelirlerinin daha az, hayat kalitesinin daha düşük olacağı bile bile şehirde yaşamayı tercih ediyorlar. Özellikle gençlerin tarıma yönelmesi için neler yapılabilirliğinin iyi düşünülmesi, bu konuda daha fazla çaba gösterilmesi gerekiyor." şeklinde konuştu. Kaynak: AA / Kazım Kaan Ulu - Ekonomi

[Haber Link](#)**"Fındıkta Sorun Turist Çiftçiliği"**

İstanbul Ticaret Borsası'nın katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlatıldığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay fındık ele alındı. Toplantıda konuşan İstanbul Ticaret Borsası Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu, Türkiye'nin fındıkta ciddi bir verimlilik sorunu olduğunu belirterek, "Bu sorunun en önemli kaynağı 'turist çiftçiliği', yani fındık yan gelir olarak gören ve büyük şehirlerde yaşayan bahçe sahipleri" dedi. Online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı. Toplantıya, Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İstanbul Ticaret Borsası Meclisi ve 15. Kuruyemiş ve Kuru Meyve Ticareti Komitesi Üyesi Çetin Topaloğlu konuşmacı olarak katıldı. Fındıkta Türkiye'nin hasılasının ikiye katlanmasının mümkün olduğuna işaret eden İSTİB Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu, "Yıl boyunca ilgililenmeyen bahçelerin verimi tabii çok düşük oluyor. Bu sorunu aşmak, bahçelerin bakımını sağlamak için somut adımlar atılmalı" dedi. Topaloğlu, gençleştirme, seyriltme, gübreleme gibi faktörler de eklendiğinde, Türkiye fındık hasılasının mevcut ekim alanlarıyla bile ikiye katlanmasının mümkün olduğunu belirtti. Toplantıda konuşan Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık

Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen ise, belirterek, "Son 10 yılda Türkiye'deki üretim alanlarımız İtalya, 100 bin hektarlık bir alanda üret Ülkemiz 2024 yılında 717 bin tonluk fındık üretimi Enstitü olarak verimlilik konusunda çalışmalar ya yapıyoruz" dedi. Bilgen, fındık ve birçok bitkiyi ol de devam ettiğini belirterek, "Kahverengi kokarc kocarcının yumurtalarıyla beslenen 1 milyon civ konuşt. Fındık üreticisi Mustafa Gür, fındık üret ancak bahçesinin 810-1050 metre arasında olma "Dönümde 400 kg'lara varan verim elde etmeyi t dışında yaşayıp sadece hasat için gelenler arasını topladım. Köyde yaşamayıp yeri ile ilgililenmeyen kalifiye işçi probleminin de sürekli arttığını belirli düşük olacağını bile bile şehirde yaşamayı tercih yapılabileceğinin iyi düşünülmesi, bu konuda dat

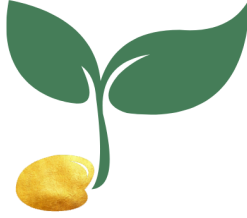
ensondakika

www.ensondakika.com.tr | 23.04.2025

[Haber Link](#)**İSTİB "Altın Tohumlar" projesinde fındık üretimi ele alındı**

İstanbul Ticaret Borsası'nın, katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlatıldığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay Türkiye'deki fındık üretimi değerlendirildi.

İstanbul Ticaret Borsası'nın, katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması amacıyla başlatıldığı "Altın Tohumlar" projesinde bu ay Türkiye'deki fındık üretimi değerlendirildi. İSTİB'den yapılan açıklamaya göre, online gerçekleştirilen ve herkese açık olan toplantının açılış konuşmasını İstanbul Ticaret Borsası Meclis Başkanı Ahmet Bülent Kasap, moderatörlüğünü İSTİB Genel Sekreter Yardımcısı İsmail Şen yaptı. Toplantıya, Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Yusuf Bilgen, Fındık Üreticisi Mustafa Gür ve İstanbul Ticaret Borsası Meclisi ve 15. Kuruyemiş ve Kuru Meyve Ticareti Komitesi Üyesi Çetin Topaloğlu konuşmacı olarak katıldı. İSTİB Meclis Üyesi Çetin Topaloğlu fındıkta Türkiye'nin hasılasının ikiye katlanmasının mümkün olduğuna işaret ederek, "Yıl boyunca ilgililenmeyen bahçelerin verimi tabii çok düşük oluyor. Bu sorunu aşmak, bahçelerin bakımını sağlamak için somut adımlar atılmalı" dedi. Topaloğlu, gençleştirme, seyriltme, gübreleme gibi faktörler de eklendiğinde, Türkiye fındık hasılasının mevcut ekim alanlarıyla bile ikiye katlanmasının mümkün olduğunu söyledi. - "Türkiye bu alanda liderliğini sürdürüyor" Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Yusuf Bilgen ise, Türkiye'nin fındık üretiminde liderliği sürdürdüğünü belirterek, "Son 10 yılda Türkiye'deki üretim alanları 650 bin hektardan 750 bin hektara yükseldi. En yakın rakibimiz İtalya, 100 bin hektarlık bir alanda üretim yapıyor. Bu bizim son 10 yılda artan ekim alanımız kadar. Ülkemiz 2024 yılında 717 bin tonluk fındık üretimi gerçekleştirdi. Türkiye bu alandaki liderliğini sürdürüyor." diye konuştu. "Enstitü olarak verimlilik konusunda çalışmalar yapıyor, üreticilerimize yol gösteriyor ve ilaah çalışmaları yapıyoruz." diyen Bilgen, fındık ve birçok bitkiyi olumsuz etkileyen kahverengi kokarca böceğiyle mücadelenin de devam ettiğini belirterek, "Kahverengi kokarca, fındık için büyük bir tehdit oluşturuyor. Kahverengi kocarcının yumurtalarıyla beslenen 1 milyon civarında Samuray Arısı üretimi gerçekleştirildi." ifadelerini kullandı. Fındık üreticisi Mustafa Gür, fındık üretiminden 750 metrenin altında yapılmasının uygun olduğunu ancak bahçesinin 810-1050 metre arasında olmasına rağmen yüksek verim elde ettiğini ifade ederek, "Dönümde 400 kilogramlara varan verim elde etmeyi başardım. Köyde yaşayıp toprağı ile ilgililenenler ile şehir dışında yaşayıp sadece hasat için gelenler arasındaki fark çok belirgin. Ben, 60 dönümden 18 ton fındık topladım. Köyde yaşamayıp yeri ile ilgililenmeyen üreticiler ise 120 dönümden 10 ton ald." dedi. Kalifiye işçi probleminin de sürekli arttığını belirten fındık üreticisi Gür, "İnsanlar, gelirlerinin daha az, hayat kalitelerinin daha düşük olacağını bile bile şehirde yaşamayı tercih ediyorlar. Özellikle gençlerin tarıma yönelmesi için neler yapılabileceğinin iyi düşünülmesi, bu konuda daha fazla çaba gösterilmesi gerekiyor." şeklinde konuştu. # Altın Tohumlar# fındık# İSTİB

altın tohumlar

katma değerli tarım

TOPLANTININ TAMAMINI
İZLEMEK İÇİN
QR KODU
OKUTABİLİRSİNİZ

altın tohumlar

katma değerli tarım

istanbulticaretborsasi

istib1924

İSTANBUL TİCARET BORSASI
İSTANBUL COMMODITY EXCHANGE 1924

www.istib.org.tr